

*ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування*

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д.е.н., професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
« ____ » _____ 20 ____ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Розвиток факторингових послуг банків»

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу, групи ФС – 23МЗ ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
_____ **Олександр ГОРЧИНСЬКИЙ**
« ____ » _____ 2024 р.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри фінанси банківська справа та страхування
_____ **Вікторія КРАВЧЕНКО**
« ____ » _____ 2024 р.

Рецензент: завідувач кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики, доктор економічних наук, професор
_____ **Руслана ЖОВНОВАЧ**

Завідувачу кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Володимиру СИБІРЦЕВУ

здобувача вищої освіти економічного
факультету групи ФС-23Мз

(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та
фондовий ринок»)

Горчинського Олександра Сергійовича

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему: «Розвиток факторингових
послуг банків».

«30» червня 2024 р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

(підпис) канд. екон. наук, доцент **Вікторія КРАВЧЕНКО**

«30» червня 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

(підпис) д-р екон. наук, професор **Володимир СИБІРЦЕВ**

«30» червня 2024 р.

Центральноукраїнський національний технічний університет

Центр заочної та дистанційної освіти

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Ступінь вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри

Володимир СИБІРЦЕВ

« 02 » вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Горчинському Олександру Сергійовичу

(прізвище ім'я по батькові повністю)

1. Тема роботи «Розвиток факторингових послуг банків»

(назва)

2. Керівник роботи Кравченко Вікторія Петрівна, канд. екон. наук, доцент

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 10.12.2024

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи.

Метою дипломної роботи є аналіз та оцінка сучасного стану вітчизняного фондового ринку, а також виявлення недоліків в моделі регулювання факторингової діяльності управління та розробка шляхів їх вирішення. Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання: - розглянуто теоретичні основи факторингових послуг в банках; - досліджено ринок факторингових послуг у банківській системі України; - запропонувати шляхи вдосконалення регулювання факторингових послуг в банках України.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	<i>жовтень 2024 р.</i>	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	<i>жовтень 2024 р.</i>	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	<i>листопад 2024 р. листопад 2024 р. листопад 2024 р. грудень 2024 р.</i>	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	<i>грудень 2024 р.</i>	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	<i>грудень 2024 р.</i>	
7.	Відгук керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновок-виписки, опубліковані статті).	<i>грудень 2024 р.</i>	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	<i>грудень 2024 р.</i>	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	<i>грудень 2024 р.</i>	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	<i>грудень 2024 р.</i>	
12.	Захист роботи	<i>грудень 2024 р.</i>	

Дата видачі завдання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис керівника)

Кравченко В.П.

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис здобувача)

Горчинський О.С.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ	1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В БАНКАХ	6
	1.1. Особливості факторингових послуг в банках України	6
	1.2. Фінансові інструменти факторингових операцій	13
	1.3. Нормативно-правове регулювання факторингових операцій в Україні	22
РОЗДІЛ	2. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ	29
	2.1. Аналіз факторингового ринку в Україні	29
	2.2. Оцінка ефективності управління факторингових операцій АТ КБ «ПриватБанк»	33
	2.3. Аналіз ризикованості факторингових операцій в АТ КБ ПриватБанк	37
РОЗДІЛ	3. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В БАНКАХ УКРАЇНИ	48
	3.1. Проблеми розвитку ринку факторингових операцій в Україні	48
	3.2. Обґрунтування моделі регулювання факторингової діяльності	50
	3.3. Удосконалення моделі регулювання факторингової діяльності в банках	56
ВИСНОВКИ		66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		69
ДОДАТКИ		

ВСТУП

Актуальність. Факторинг є важливою частиною фінансового ринку України, оскільки він розширює можливості фінансування для компаній та підприємств, підходячи для будь-якого суб'єкта господарювання в сучасних непростих економічних умовах. Використання факторингу пришвидшує економічне зростання країни завдяки швидкому фінансуванню та безперервному здійсненню господарської діяльності.

Факторинг також дозволяє застосовувати гнучкі умови оплати, збільшувати обсяги продажів, оптимізувати ліквідність балансу та прискорювати оборотність активів.

Однак, регулювання ринку факторингових послуг в Україні залишається недосконалим, що створює ризики та обмеження у його застосуванні. Це ускладнює банкам можливість скористатися цим перспективним напрямком для отримання додаткових доходів.

Огляд літератури з теми дослідження. Питаннями факторингу, розглядали багато провідних науковців: зокрема Миколишин В. П., Близнюк О.П., Ставерська Т.О., Олійник О.І., Заволока Л.О., Лінник О.А., Колесник Д.С. та інші. Враховуючи наукові здобутки вказаних авторів, можна зазначити, що станом на сьогоднішній день природа фондового ринку недостатньо досліджена з точки зору регулювання його процесів. Хоча український ринок факторингу демонструє динамічне зростання, факторинговий сектор потребує реформування та вдосконалення шляхом оновлення регуляторної моделі для забезпечення ефективного функціонування економіки.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування фондового ринку в Україні.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні підходи до моделі управління на фондовому ринку.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є аналіз та оцінка сучасного стану вітчизняного фондового ринку, а також виявлення недоліків в моделі регулювання факторингової діяльності управління та розробка шляхів їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання:

- розглянуто теоретичні основи факторингових послуг в банках;
- досліджено ринок факторингових послуг у банківській системі України;
- запропоновано шляхи вдосконалення регулювання факторингових послуг в банках України.

Методи дослідження. Використано структурно-функціональний метод і методи теоретичного узагальнення; економіко-статистичні методи: порівняння, групування та методів економічного аналізу; графічний метод.

Інформаційна база роботи. Інформаційною базою дослідження є статистичні матеріали та нормативні документи Кабінету Міністрів України, Національного банку України, законодавчі та нормативно-правові акти України, річні звіти АТ КБ «ПриватБанк», наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем регулювання фондового ринку України, електронні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу питань, що стосуються оптимізації процесу регулювання факторингового ринку. У ході дослідження були отримані наступні результати:

- окреслено проблеми розвитку ринку факторингових операцій в Україні;
- обґрунтовано модель регулювання факторингової діяльності;
- запропоновано заходи щодо регулювання моделі факторингової діяльності, які можуть допомогти зробити факторингову діяльність більш безпечною та ефективною.

- запропоновано шляхи регулювання ризиками та методи їх попередження, які дозволять забезпечити стабільність фінансових операцій.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані розробки створюють відповідні підходи до комплексного регулювання факторингової моделі. Ці результати можуть бути застосовані як у досліджуваній банківській установі, так і в діяльності інших небанківських фінансових компаній.

Публікації. Результати дослідження дипломної роботи апробовані на Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери» 28 листопада 2024 р. ЦНТУ, м. Кропивницький, Україна.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В БАНКАХ

1.1. Особливості факторингових послуг в банках України

Факторинг сприяє економічному зростанню країни через швидке фінансування та безперервну господарську діяльність. Він також дозволяє застосовувати гнучкі умови оплати, збільшувати обсяги продажів, оптимізувати баланс і пришвидшувати оборотність активів. Це друга за величиною фінансова послуга на ринку небанківського сектору.

Факторинг є беззаставним видом фінансування, який застосовується при закупівлях або продажу товарів чи послуг з відстрочкою платежу. Він може бути як внутрішнім, так і міжнародним. Це спосіб фінансування підприємств, при якому банк або фінансова установа (фактор) купує дебіторську заборгованість компанії зі зниженою вартістю і очікує на погашення фінансових зобов'язань відповідно до встановленого терміну відстрочки оплати.

Фактор - агент, посередник - одна з нетрадиційних банківських послуг, що з'явилася в банківській практиці в 1950-х роках. Факторингова операція - комісійно-посередницька операція з передачі клієнтом банку права на стягнення боргів (без права регресу на клієнта).

Факторинг є одним з видів беззаставного фінансування, коли факторингова компанія викупує у постачальника товарів, неоплачені рахунки-фактури за ціною, що трохи нижча за їхню номінальну вартість. [5].

В результаті угоди компанія-постачальник негайно отримує кошти від фактора (банку) за надані товари або послуги. Потім факторингова компанія збирає платежі від покупця, компенсуючи таким чином свої витрати.

Для бізнесу факторинг - це можливість швидко отримати оборотний капітал, поліпшити грошові потоки та уникнути труднощів зі стягненням заборгованості.

У сучасних умовах факторинг став реальною альтернативою банківському кредитуванню та надійним інструментом фінансування продажів і підтримки інвестиційної діяльності підприємств.

- З одного боку, в основі факторингу лежить комерційний кредит, тобто продаж товарів з відстрочкою платежу.

- З іншого боку, умова негайної оплати розрахункових документів постачальника означає, що факторингова компанія кредитує свого клієнта до моменту отримання платежу від боржника.

Факторингові операції класифікуються за ступенем ризику для сторін угоди. Найпопулярніші види:

Факторинг з правом регресу

Якщо дебітор не виконує свої зобов'язання з оплати товарів або послуг, фактор має право вимагати відшкодування від продавця. Цей вид факторингу мінімізує ризики для банку і покладає основну відповідальність за платоспроможність боржника на продавця або постачальника послуг. Цей вид факторингу зазвичай використовується, коли існує високий ризик неплатоспроможності боржника або продавець має недостатню фінансову стабільність чи неналежну кредитну історію [10].

Факторинг без права регресу

У цьому типі факторингової операції фактор несе повну відповідальність за неплатежі покупця. Навіть якщо боржник не відшкодує збитки, факторингова компанія не має права висувати претензії до продавця. Такі угоди зазвичай укладаються після ретельної оцінки кредитного ризику. Щоб знизити ризик неплатежу, фактор встановлює ліміти фінансування. За послуги факторингу без права регресу стягується вища комісія, ніж за факторинг з правом регресу.

Факторинг також можна класифікувати за декількома додатковими ознаками рис. 1.1.

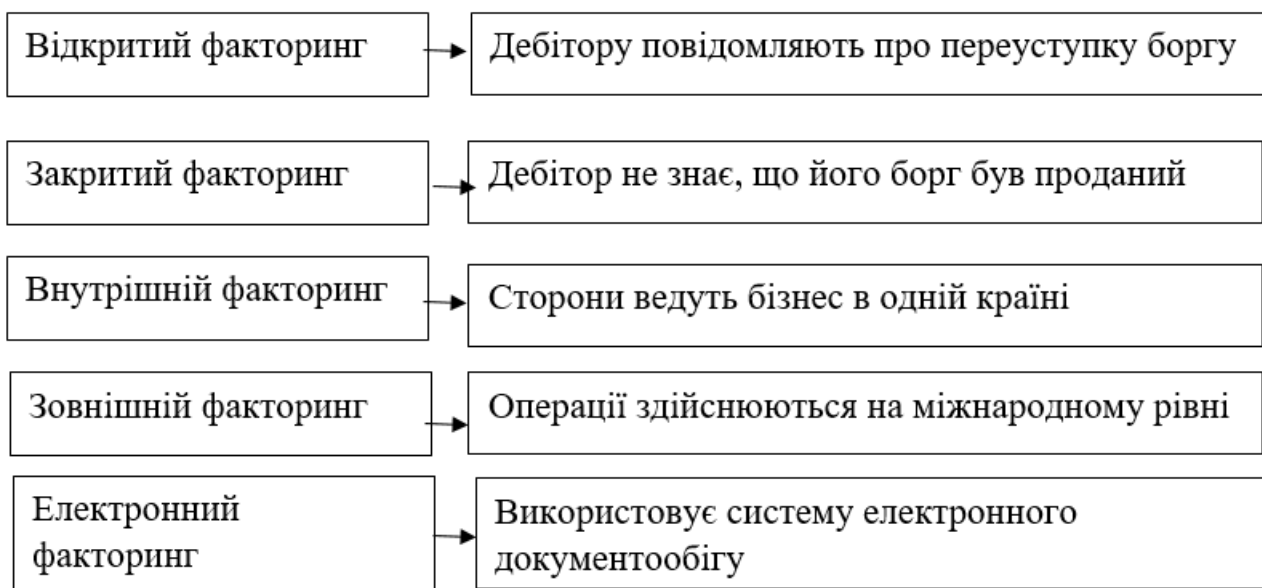

Рис. 1.1. Ознаки факторингових операцій

Джерело: розроблено автором

Вид та умови факторингу заздалегідь обумовлюються в договорі факторингу.

Стандартна схема процедури факторингової операції:

1. Продавець укладає з клієнтом договір, який передбачає фіксовану відстрочку платежу. Після поставки товарів або послуг на баланс продавця зараховується дебіторська заборгованість.
2. Продавець звертається до факторингової компанії, надаючи рахунок-фактуру та договір про відстрочення платежу.
3. Факторингова компанія аналізує документи та оцінює потенційні ризики.
4. Якщо фактор погоджується надати факторингові послуги, він купує дебіторську заборгованість у продавця і видає певну частину від загальної суми інвойсу як аванс. Розмір авансу зазвичай становить від 70% до 90%, залежно від потенційних ризиків
5. Після настання строку платежу покупець здійснює платіж, визначений у договорі з продавцем, на користь фактора.

6. Отримавши від покупця повну суму боргу, фактор перераховує решту суми продавцю, попередньо відшкодувавши свої витрати та комісійну винагороду.

7. У разі невиконання боржником своїх зобов'язань подальші дії фактора регулюються умовами договору (з правом регресу або без нього).

Модель класичної факторингової діяльності представлена на рис. 1.2.

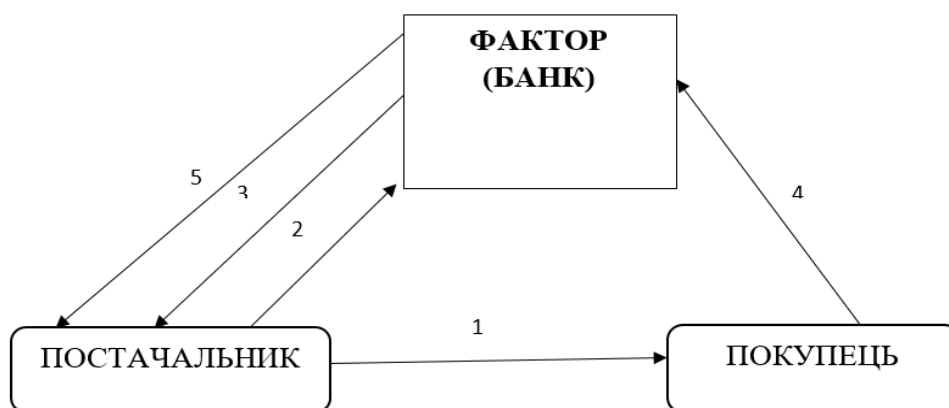

Рис. 1.2. Модель торговий факторинг

Джерело: [32]

1. Постачання товару з відстрочкою платежу.
2. Відступлення права вимоги.
3. Авансовий платіж (80%) .
4. Оплата товару покупцем .
5. Кінцевий платіж (20%).

У наведеній вище схеми факторингової операції (рис. 1.2), серед інших, можна виділити наступні ключові переваги порівняно з іншими інструментами фінансування, доступними на ринку фінансових послуг [16]:

- ефективне управління дебіторською заборгованістю.
- уникнення касових розривів і прискорення оборотності активів.
- процедура отримання фінансування спрощена.

Переваги факторингу для бізнесу.

Факторинг є популярним фінансовим інструментом, який активно використовують підприємства по всьому світу. Основні переваги факторингу для бізнесу:

- Без тривалих очікувань можливість отримати до 90% суми боргу.
- Мінімізація ризику не платежів.
- Миттєвий доступ до коштів, одразу можна запустити в обіг.
- Уникнення банківської позики у разі нагальної потреби в коштах з боку клієнтів при наявності заборгованості.

Факторинг дозволяє перетворити дебіторську заборгованість на "живі" гроші. Покращуючи платіжну дисципліну клієнтів та сприяючи загальному розвитку бізнесу завдяки прискоренню оборотності грошових коштів.

Різниця між факторингом та кредитом:

Факторинг і кредитування працюють за схожою схемою, але між ними є суттєві відмінності:

Рис. 1.3. Різниця між факторингом та кредитом

Джерело: розроблено автором

Факторингові послуги для бізнесу [34].

Факторингові послуги можуть бути для різних секторів, включаючи торговельні мережі, виробництва, експортерів, малий та середній бізнес, а також компанії, які потребують додаткового фінансування.

Суб'єкти факторингової операції.

Суб'єктами факторингової операції є (див. рис. 1.4):

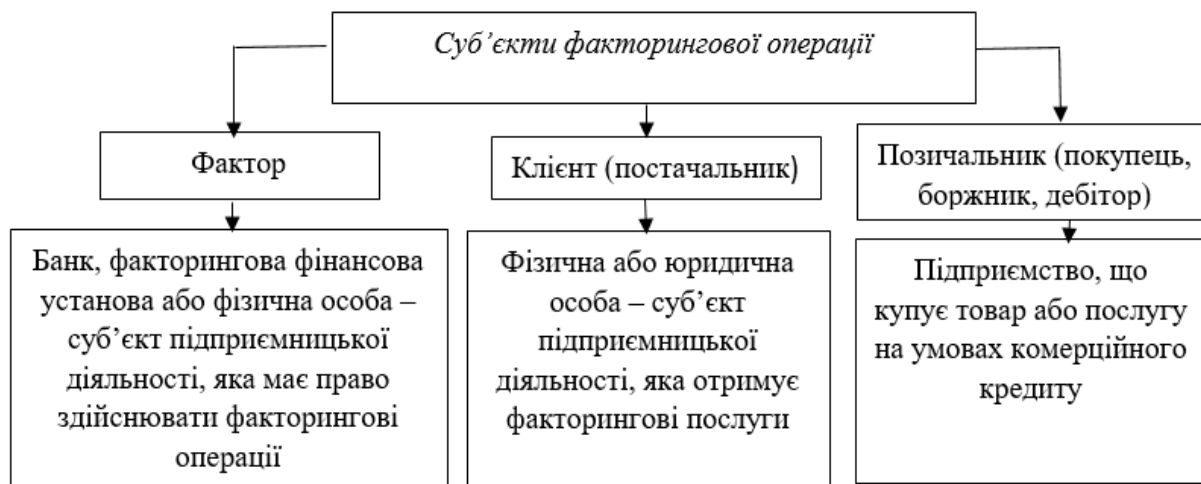

Рис. 1.4. Суб'єкти факторингових операцій

Джерело: розроблено автором

Основні переваги факторингу для Постачальників:

- Можливість збільшення кількості потенційних Покупців за рахунок надання їм відстрочки платежу (товарного кредиту).
- Отримання додаткового прибутку за рахунок можливості збільшити обсяг продажу, одержавши від фактора необхідні для цього оборотні кошти.
- Захист від упущеної вигоди від втрати клієнтів через неможливість за дефіциту оборотних коштів надавати покупцям конкурентні відстрочки платежу і підтримувати достатній асортимент товарів на складі.
- Трансформація дебіторської заборгованості в грошові кошти, що дозволяє досягти балансу грошових потоків, збільшення ліквідності та рентабельності поставок.
- Здійснення гуртових закупівель значних партій товарів та підтримання

розширеного асортименту за рахунок наявності обігових коштів для миттєвого задоволення вимог покупців.

- Покращення ділового іміджу та платоспроможності через можливість своєчасних розрахунків зі своїми кредиторами.

- Укріплення ринкової позиції.

- Зниження витрат на оплату робочих місць і робочого часу співробітників, відповідальних за контроль дебіторської заборгованості та залучення фінансових ресурсів. Вивільнені ресурси можна направити на розвиток дилерської мережі.

- Зниження собівартості продукції за рахунок можливості закупляти товар у постачальників за нижчими цінами та отримання гарантії захисту від штрафних санкцій з боку кредиторів при невчасних розрахунках, викликаних касовим розривом.

Основні переваги факторингу для постачальників:

- Збільшення кількості потенційних покупців за рахунок надання їм відстрочки платежу (товарного кредиту).

- Отримання додаткового прибутку за рахунок можливості збільшення обсягів продажів шляхом отримання необхідного оборотного капіталу від фактора.

- Захист від упущеної вигоди внаслідок втрати клієнтів через неможливість надати покупцям конкурентні умови відстрочки платежу та підтримувати достатній асортимент товарів на складі через дефіцит обігових коштів.

- Для збалансування грошових потоків, підвищення ліквідності та прибутковості поставок перетворення дебіторської заборгованості в готівку.

- Здійснювати оптові закупівлі великої кількості товарів і підтримувати розширений асортимент за рахунок наявності оборотних коштів для негайного задоволення потреб клієнтів.

- Підвищення іміджу та платоспроможності компанії за рахунок своєчасних розрахунків з кредиторами.

- Зміцнення позицій на ринку.
- Зниження оплати праці та тимчасових витрат персоналу, відповідального за контроль дебіторської заборгованості та залучення коштів. Вивільнені кошти можуть бути спрямовані на розширення дилерської мережі.
- Зниження собівартості продукції за рахунок можливості закупівлі товарів у постачальників за нижчими цінами та отримання гарантій захисту від штрафних санкцій з боку кредиторів у разі несвоєчасної оплати через касовий розрив.

1.2. Фінансові інструменти факторингових операцій

Факторинг цінних паперів - це процес, при якому одна сторона (фактор) надає фінансову підтримку іншій стороні (фірмі) за рахунок векселів, акцій або інших цінних паперів. Основні операції факторингу з цінними паперами включають [40,41]:

1. *Прийом векселів:* Фактор приймає векселі на зберігання та обслуговування.
2. *Погашення векселів:* Фактор виконує платежі за векселі, коли вони досягають дати сплати.
3. *Прийом акцій:* Фактор може приймати акції як забезпечення для кредиту або інших фінансових угод.
4. *Довгострокове зберігання:* Фактор може зберігати цінні папери на довгостроковій основі, надаючи фірмі доступ до ліквідності.
5. *Розпродаж цінних паперів:* Фактор може розпродавати цінні папери за рахунок фірми, щоб забезпечити грошову потребу.

«Акредитив фінансовий інструмент, який використовується в міжнародній торгівлі для забезпечення виконання зобов'язань». Основні види акредитивів та їх характеристики включають :

1. Безвідкличний акредитив без згоди всіх сторін (бенефіціара та заявника) не може бути анульований або змінений.

2. Відкличний акредитив без попередження бенефіціара може бути змінений або анульований банком-емітентом за проханням заявника в будь-який момент.

3. Підтверджений акредитив: Гарантія від банку, що при невиконанні зобов'язань банком-емітентом, інший банк (підтверджуючий банк) виплатить бенефіціару суму акредитиву.

4. Непідтверджений акредитив: Бенефіціар має довіряти тільки банку-емітенту.

5. Резервний акредитив: Використовується для забезпечення платежів за договором, коли однією зі сторін не виконуються зобов'язання.

6. Транзитний акредитив: Акредитив, що передбачає переведення коштів через проміжний банк.

Процедура використання акредитиву [41]:

1. Укладання договору: Заявник (покупець) укладає договір з бенефіціаром (продавцем) про оплату за допомогою акредитиву.

2. Відкриття акредитиву: Заявник звертається до банку (банк-емітент) для відкриття акредитиву на користь бенефіціара.

3. Підтвердження акредитиву: При необхідності, акредитив може бути підтверджений іншим банком.

4. Документування операції: Бенефіціар надає банку-емітенту всі необхідні документи, що підтверджують виконання зобов'язань за договором.

5. Виплата: Банк-емітент перевіряє документи та виплачує суму акредитиву бенефіціару.

Акредитиви забезпечують обидві сторони торгівельної угоди, мінімізуючи ризики невиконання зобов'язань.

Факторингова операція з акредитивом поєднує в собі два фінансові інструменти для забезпечення фінансової гнучкості та мінімізації ризиків для учасників міжнародної торгівлі. Ось як може виглядати цей процес:

Кроки здійснення факторингової операції з акредитивом [41]:

1. Укладання договору:

- Покупець і продавець укладають контракт, що передбачає оплату за допомогою акредитиву.

2. Відкриття акредитиву:

- Покупець звертається до свого банку (банк-емітент) для відкриття акредитиву на користь продавця (бенефіціара). Банк-емітент видає акредитив з умовою, що платіж буде здійснено за наданням певних документів (наприклад, рахунку, транспортних документів).

3. Підтвердження акредитиву:

- При необхідності, акредитив може бути підтверджений іншим банком (підтверджуючий банк), що додає додаткову гарантію для продавця.

4. Отримання документів:

- Продавець відправляє товари та надає документи, що підтверджують відвантаження, до банку-емітента або підтверджуючого банку.

5. Факторингова угода:

- Продавець укладає договір факторингу з фактором (фінансовою установою), передаючи фактору права на отримання платежу за акредитивом.

6. Авансування:

- Фактор здійснює авансовий платіж продавцеві, забезпечуючи негайний доступ до коштів (звичайно до 80-90% від суми акредитиву).

7. Перевірка документів:

- Банк-емітент або підтверджуючий банк перевіряють документи. Банк здійснює платіж на користь фактору, якщо документи відповідають акредитиву,.

8. Погашення:

- Після отримання коштів від банку, фактор виплачує залишкову суму продавцеві (за вирахуванням комісій і відсотків).

Детальнішу характеристику акредитивів можна розглянути на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Модель використання платіжного акредитива

Джерело: [41]

- 1- підписання зовнішньоекономічного договору, що передбачає використання акредитива;
- 2- подання заявки на відкриття акредитива;
- 3- відкриття акредитива;
- 4- перевірка дійсності отриманого акредитива;
- 5- авізування бенефіціара про відкриття акредитива;
- 6- перевірка відповідності умов акредитива платіжним умовам договору;
- 7- відвантаження товару перевізнику;
- 8- одержання від перевізника транспортних документів;
- 9- подання в авізуючий банк документів, зазначених в акредитиві;
- 10- перевірка відповідності документів умовам акредитива;
- 11- переказ платежу за акредитивом за рахунок бенефіціара;
- 12- пересилання документів у банк-емітент;
- 13- перевірка відповідності документів умовам акредитива;
- 14- переказ відшкодування за акредитивом у авізуючий банк;
- 15- передача документів заявнику акредитива;
- 16- переказ банку-емітенту суми платежу за акредитивом і комісії за його відкриття.

До переваг відносять:

- Забезпечення платежів: Акредитив гарантує, що продавець отримає оплату за свої товари при дотриманні умов.
- Фінансова гнучкість: Факторинг забезпечує продавця авансовими коштами, що дозволяє уникнути касових розривів.
- Мінімізація ризиків: Взаємне використання акредитиву та факторингу дозволяє обом сторонам мінімізувати ризики неплатежів і відвантаження товару.

Цей комплексний підхід забезпечує безпеку та ефективність фінансових операцій у міжнародній торгівлі.

Факторинг з акціями передбачає використання акцій як забезпечення фінансових угод. Ця процедура дозволяє компаніям отримувати фінансування, використовуючи свої акції як заставу. Ось як може виглядати процес факторингової операції з акціями:

Кроки здійснення факторингової операції з акціями [41]:

1. Оцінка вартості акцій:

- Компанія, яка потребує фінансування, звертається до фактора (фінансової установи) для оцінки вартості своїх акцій. Фактор аналізує ринкову вартість акцій та визначає їх ліквідність.

2. Укладення договору факторингу:

- Компанія та фактор укладають договір, в якому зазначають умови факторингу, включаючи суму фінансування, розмір авансу та відсоткову ставку.

3. Передача акцій у заставу:

- Компанія передає свої акції фактору як забезпечення. Це може включати передачу акцій на спеціальний рахунок або фізичне передання сертифікатів акцій.

4. Авансування:

- Фактор виплачує компанії аванс, зазвичай в розмірі до 70-80% від ринкової вартості акцій. Компанія отримує негайний доступ до фінансових ресурсів для покриття своїх потреб.

5. Обслуговування акцій:

- Фактор здійснює управління акціями, забезпечуючи їхню безпеку та ліквідність. Це може включати управління дивідендами, правами голосу та іншими пов'язаними правами.

6. Погашення заборгованості:

- Компанія погашає заборгованість перед фактором згідно з умовами договору. Це може включати регулярні платежі або одноразовий платіж.

7. Відновлення прав власності на акції:

- Після погашення заборгованості, фактор повертає компанії її акції. Якщо компанія не виконує свої зобов'язання, фактор може реалізувати акції для покриття заборгованості.

Переваги факторингу з акціями:

- Швидкий доступ до фінансових ресурсів: Компанії можуть отримати фінансування швидше, використовуючи свої акції як заставу.

- Гнучкість: Можливість використовувати акції як забезпечення надає компаніям додаткові опції для залучення капіталу.

- Мінімізація ризиків: Факторинг з акціями дозволяє компаніям знизити фінансові ризики, пов'язані з ліквідністю.

Цей підхід дозволяє компаніям ефективно використовувати свої активи для залучення фінансових ресурсів.

Факторингова операція з векселем включає кілька кроків, які забезпечують фінансову підтримку компаніям, що використовують векселі як забезпечення. Ось основні етапи цієї операції:

Кроки здійснення факторингової операції з векселем [41]:

1. Оцінка вартості векселів:

- Компанія, яка потребує фінансування, звертається до фактора (фінансової установи) для оцінки вартості своїх векселів. Фактор аналізує ринкову вартість векселів та визначає їхню ліквідність.

2. Укладення договору факторингу:

- Компанія та фактор укладають договір, в якому зазначають умови факторингу, включаючи суму фінансування, розмір авансу та відсоткову ставку.

3. Передача векселів у заставу:

- Компанія передає свої векселі фактору як забезпечення. Це може включати передачу фізичних копій або електронних документів векселів.

4. Авансування:

- Фактор виплачує компанії аванс, зазвичай в розмірі до 70-80% від номінальної вартості векселів. Компанія отримує негайний доступ до фінансових ресурсів для покриття своїх потреб.

5. Обслуговування векселів:

- Фактор здійснює управління векселями, забезпечуючи їхню безпеку та своєчасне погашення. Це включає контроль за датами погашення та виплатою відсотків.

6. Погашення заборгованості:

- Компанія погашає заборгованість перед фактором згідно з умовами договору. Це може включати регулярні платежі або одноразовий платіж.

7. Відновлення прав власності на векселі:

- Після погашення заборгованості фактор повертає компанії її векселі. Якщо компанія не виконує свої зобов'язання, фактор може реалізувати векселі для покриття заборгованості.

Векселя використовують два різновиди векселя – тратта і соло – вексель (рис. 1.6,1,7).

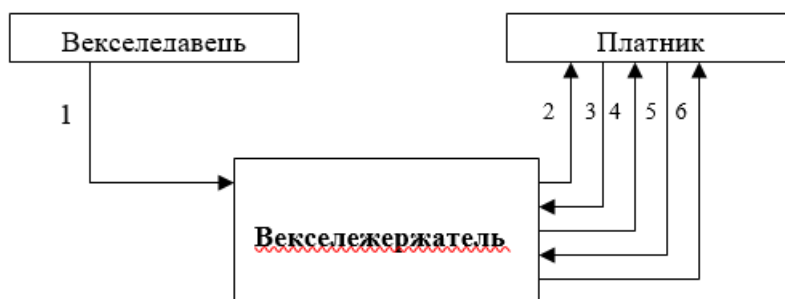

Рис. 1.6. Вексельний обіг з використанням переказного векселя

Джерело:[41]

- 1 – видача векселя;
- 2 – подання векселя до акцепту;
- 3 – підтвердження векселя;
- 4 – подання векселя до сплати;
- 5 – погашення векселя;
- 6 – вручення погашеного векселя з розпискою отримання платежу.

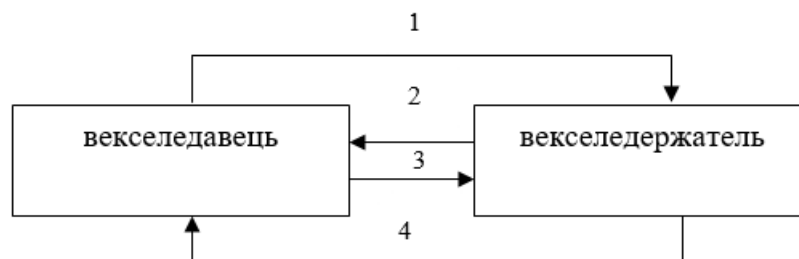

Рис. 1.7. Вексельний обіг з використанням простого векселя

Джерело:[41]

- 1 – видача векселя;
- 2 – подання векселя до оплати;
- 3 – погашення векселя;
- 4 – вручення погашеного векселя з розпискою про отримання платежу.

Переваги факторингу з векселями:

- Швидкий доступ до фінансових ресурсів: Компанії можуть отримати фінансування швидше, використовуючи свої векселі як забезпечення.
- Гнучкість: Можливість використовувати векселі як забезпечення надає компаніям додаткові опції для залучення капіталу.
- Мінімізація ризиків: Факторинг з векселями дозволяє компаніям знизити фінансові ризики, пов'язані з ліквідністю.

Цей підхід дозволяє компаніям ефективно використовувати свої активи для залучення фінансових ресурсів.

Факторингова операція з чеками включає кілька кроків, що дозволяють компаніям отримувати фінансову підтримку, використовуючи чеки як забезпечення. Ось основні етапи цієї операції:

Кроки здійснення факторингової операції з чеками[41]:

1. Оцінка вартості чеків:

- Компанія, яка потребує фінансування, звертається до фактора (фінансової установи) для оцінки вартості своїх чеків. Фактор аналізує номінальну вартість і надійність чеків.

2. Укладення договору факторингу:

- Компанія та фактор укладають договір, в якому зазначають умови факторингу, включаючи суму фінансування, розмір авансу та відсоткову ставку.

3. Передача чеків у заставу:

- Компанія передає свої чеки фактору як забезпечення. Це може включати фізичне передання чеків або передачу інформації про чеки в електронному форматі.

4. Авансування:

- Фактор виплачує компанії аванс, зазвичай в розмірі до 70-80% від номінальної вартості чеків. Компанія отримує негайний доступ до фінансових ресурсів для покриття своїх потреб.

5. Обслуговування чеків:

- Фактор здійснює управління чеками, включаючи їх інкасацію (пред'явлення до оплати) у визначені терміни. Це може включати контакт з емітентом чеків для забезпечення їх своєчасного погашення.

6. Погашення заборгованості:

- Компанія погашає заборгованість перед фактором згідно з умовами договору. Це може включати регулярні платежі або одноразовий платіж.

7. Відновлення прав власності на чеки:

- Після погашення заборгованості фактор повертає компанії її чеки. Якщо компанія не виконує свої зобов'язання, фактор може інкасувати чеки для покриття заборгованості.

Переваги факторингу з чеками:

- Швидкий доступ до фінансових ресурсів: Компанії можуть отримати фінансування швидше, використовуючи свої чеки як забезпечення.

- Гнучкість: Можливість використовувати чеки як забезпечення надає компаніям додаткові опції для залучення капіталу.

- Мінімізація ризиків: Факторинг з чеками дозволяє компаніям знизити фінансові ризики, пов'язані з ліквідністю.

Цей підхід дозволяє компаніям ефективно використовувати свої активи для залучення фінансових ресурсів.

1.3. Нормативно-правове регулювання факторингових операцій в Україні

У скрутні воєнні часи факторинг стає все більш популярним, оскільки цей інструмент дозволяє постачальникам отримувати необхідні кошти без застави. Державні органи також ставляться позитивно до факторингового фінансування. Тому важливо розглянути основні аспекти нормативного регулювання при укладанні договорів факторингу.

Предметом договору факторингу є не тільки права на прострочену грошову вимогу (поточна дебіторська заборгованість), а й права на майбутню дебіторську заборгованість (майбутня дебіторська заборгованість).

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що договори факторингу являють собою фінансування для передачі грошових вимог, особливостями якого є:

- 1) Грошові вимоги до третіх осіб є предметом договору;
- 2) Фактор зобов'язується передати або перерахувати грошові кошти в розпорядження другої сторони;

- 3) фактор надає послугу за плату у т. ч. шляхом дисконтування суми боргу, розподілу процентів, винагороди. Якщо іншого способу оплати не передбачено договором, тоді:

1. Боржник зобов'язаний здійснити платіж фактору за умови одержання ним від клієнта або фактора письмового звіту про відмову від права грошової вимоги. Грошова вимога, яка підлягає виконанню, а також прийнятий фактор, що має бути домовленість про оплату, повинні бути визначені в цьому звіті.

2. Боржник має право вимагати від фактора надання доказів переходу права грошової вимоги в розумний строк. Боржник може здійснити платежі

клієнту за виконання зобов'язань перед ним, якщо фактор не виконає це зобов'язання [38].

Фінансові послуги на діяльність фінансової компанії на рис. 1.8.

Рис. 1.8. Фінансові послуги

Джерело: [39]

Основні напрями змін Концепції:

– Диференціація операцій з фінансовими зобов'язаннями та регулювання торгового факторингу та. У той же час діяльність підприємств, що надають послуги з передачі вимог за договорами споживчого кредитування, здійснюється в рамках дії ліцензії на діяльність фінансових компаній. Така ліцензія надає право на фінансування кредиту.

Набуття права вимагати грошові кошти за фінансовими боргами споживачів - вимагатиме ліцензії в рамках дозволу надавати кошти в кредит або надавати інші фінансові Набуття права грошової вимоги за фінансовою заборгованістю юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Непогашена заборгованість - наявність ліцензії на діяльність фінансової компанії наприклад, у рамках повноважень надавати кошти в кредит, фінансовий лізинг). До нового кредитора переходить право грошової вимоги з правом нарахування відсотків, інших комісій за надання фінансової послуги. За домовленістю з боржником сума кредиту (зобов'язання фінансового характеру) може бути збільшена, умови позики змінені тощо.

Прострочена заборгованість (за змістом Директиви ЄС 2021/2167 про непрацюючі борги) може бути погашена:

- Фінансова компанія на підставі ліцензії НБУ;

Враховуючи відсутність статусу фінансової установи, право на грошові вимоги переходить до суми в момент переказу, без можливості збільшення суми відсотків, інших комісій або зобов'язань.

Інформація про перехід прав грошових вимог до фінансових зобов'язань може бути включена в кредитний реєстр.

Вимоги Директиви (ЄС) 2021/2167 про кредитні послуги та покупців кредитів беруться до уваги при визначенні обсягу нормативних вимог, які застосовуються до придбання грошових вимог щодо простроченої заборгованості юридичних осіб та індивідуальних підприємців.

В рамках єдиної фінансової компанії можливе суміщення факторингової діяльності (фінансування для переказу грошової дебіторської заборгованості за торговими боргами) і придбання грошової дебіторської заборгованості за боргами споживчого фінансування.

Фінансові операції (класична факторингова модель) з розподілу прав грошових вимог за торговими боргами, які не є фінансовими та споживчими.

Операції з придбання грошових вимог за фінансовими зобов'язаннями споживачів, включаючи знижки.

Факторингові компанії можуть надавати певні інші фінансові послуги (за винятком надання супутніх послуг споживачам), а також інші фінансові послуги, які всебічно пов'язані з наданням факторингових послуг (див. рис. 1.11.).

Фінансові послуги	Фінансовий лізинг	За умови виконання ліцензійних вимог для таких видів фінансових послуг
	Надання коштів у кредит	
	Надання гарантій	
Нефінансові (супутні) послуги, що є складовими факторингу	Ведення обліку щодо дебіторської заборгованості	
	Супроводження роботи з дебіторами	
	Пред'явлення до сплати грошових вимог	

Рис. 1.11. Види послуг факторингових компаній

Джерело: [38]

Торговий факторинг виглядає наступним чином рис. 1.12:

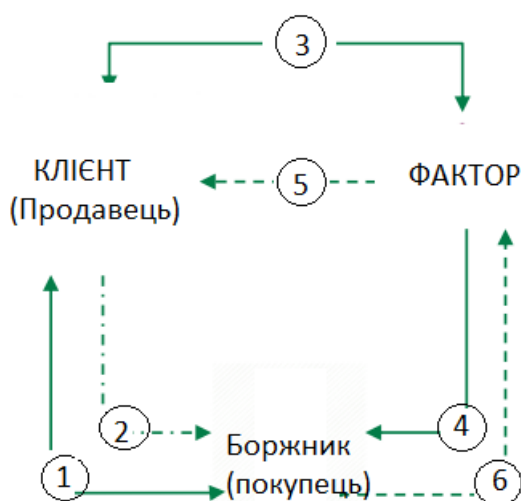

Рис. 1.12. Операція торгового факторингу

Джерело: [38]

1. Продавець укладає комерційні угоди з покупцями.
2. Продавець поставляє товар на умовах з відстрочкою платежу.
3. Продавець відступає право грошової вимоги фактору.
4. Фактор повідомляє покупця про відступлення та заміну кредитора в зобов'язанні.
5. Продавець негайно отримує аванс від фактора.
6. В день сплати платежу Покупець сплачує фактору повну суму рахунку.

Ризики, які виникають за поточного регулювання:

1. Поточна ринкова практика показує, що в деяких випадках вона забороняє відносити торговий борг до факторів, які обмежують здатність продавця залучати кошти.

2. Переказ покупцем (боржником) коштів продавцю (клієнту), а не фактору.

Закон про факторинг включає:

- Предмет договору;
- Обов'язки сторін і права договору факторингу;
- Права захисту боржника і фактора у факторингових відносинах;
- Реєстрація пріоритету передачі;
- Окремі види факторингу та їх регулювання (зворотний факторинг);
- Запровадження законодавчої бази для діяльності факторингових майданчиків.

Цивільний кодекс і Господарський кодекс [40]:

- Закон про факторинг замінює його існуюче регулювання;
- Відступлення боргу за ціною, нижчою від номінальної, без використання факторингу. На основі загальних принципів відступлення.

Закон про фінансові послуги:

- Зміни в управлінні заборгованістю і введення обмежень щодо надання факторингових послуг та купівлі заборгованості споживачів.

Висновки до розділу 1.

1. Використання факторингу дозволяє прискорити економічне зростання країни за рахунок швидкого фінансування і безперервного здійснення господарської діяльності. Факторинг сприяє використанню гнучких умов оплати (товарний кредит), збільшення продажів, оптимізації балансу, прискоренню оборотності активів і т. д.

2. Розглянуто переваги моделі факторингової діяльності до інших інструментів фінансування. Факторинг має кілька суттєвих переваг порівняно з іншими інструментами фінансування, що робить його привабливим для багатьох підприємств: покращення грошового потоку, зниження кредитного ризику, відсутність додаткових застав, гнучкість, оптимізація використання ресурсів тощо. Ці переваги роблять факторинг привабливим інструментом фінансування для підприємств, що прагнуть підвищити свою фінансову стабільність, ефективність та конкурентоспроможність.

3. Визначено, що фінансові інструменти факторингових операцій мають значний вплив на різні аспекти бізнесу та фінансової системи в цілому. Цінні папери роблять факторингові операції важливим інструментом для підприємств, що прагнуть підвищити свою фінансову стабільність та ефективність.

4. Нормативно-правове регулювання факторингових операцій в Україні включає різні законодавчі акти та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність факторингових компаній. Основні з них включають:

- Закон про факторинг визначає правові основи факторингової діяльності, права та обов'язки сторін факторингового договору, а також порядок державного контролю за діяльністю факторингових компаній.
- Положення про факторинг - нормативний акт, який регулює деталі факторингової діяльності, включаючи процедури оформлення договорів, порядок виконання факторингових операцій та вимоги до фінансової звітності.

– Правила факторингової діяльності - нормативно-правові акти, які визначають стандарти та вимоги до діяльності факторингових компаній, включаючи вимоги до капіталу, внутрішнього контролю та відповідності факторингових компаній міжнародним стандартам. Ці нормативно-правові акти спрямовані на забезпечення прозорості, безпеки та ефективності факторингових операцій в Україні.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

2.1. Аналіз факторингового ринку в Україні

Згідно з фінансовими звітами банків, двадцять чотири українські фінансові установи надавали послуги факторингу у першому півріччі поточного року. до першої п'ятірки банків станом на 2019 рік за обсягом дебіторської заборгованості і договорами факторингу увійшли: «ПУМБ», «УКРЕКСІМБАНК», «ТАСКОМБАНК», «Ощадбанк», «Укрсоцбанк», «Райффайзен Банк Аваль» та «ОТП Банк». Від загального обсягу факторингового портфеля банків їх сукупна ринкова частка склала 73% [12,13,14].

На початок третього кварталу загальний обсяг вимог за договорами факторингу на балансі банків становив 2,3 млрд грн, що на 587 млн грн менше порівняно з початком року. За період 2018-2019 років приріст факторингового портфеля продемонстрували 9 банків. У п'ятірку лідерів за обсягом приросту увійшли: «ПУМБ», «СІТІБАНК», «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ», «УКРСОЦБАНК» і «БАНК ВОСТОК», останній з яких також продемонстрував найвищий темп приросту портфеля. Динаміка портфеля факторингу банків у табл. 2.1., рис. 2.3, рис. 2.4 [12,13,14].

Найбільшу частку ринку за обсягом портфеля факторингу 2019 році займав банк ПУМБ – 29,48%, потім УКРЕКСІМБАНК його частка складала – 18,21%. Найменшу частку на ринку факторингових послуг займали державні банки: ПриватБанк- 0,06% та Ощадбанк – 0,01%.

Станом на кінець листопада 2023 року кредитування за факторинговими операціями банківських установ склало 1 299 млн грн, з яких 1 295 млн грн у національній валюті та 4 млн грн в іноземній валюті. Це на 516 млн грн більше

порівняно з 2022 роком, коли обсяг кредитування складав 783 млн грн (780 млн грн у національній валюті та 3 млн грн в іноземній валюті) [21].

Як видно з табл. 2.1, що в 2023 році спостерігалось істотне зменшення обсягу укладених за рік договорів, майже в 2 рази в порівнянні з 2021 р.

Таблиця 2.1

Динаміка обсягу укладених договорів факторингу в розрізі галузей

<i>Галузі</i>	<i>Обсяги договорів, укладених на протязі 2021 року, млн. грн.</i>	<i>Обсяги договорів, укладених на протязі 2022 року, млн. грн.</i>	<i>Обсяги договорів, укладених на протязі 2023 року, млн. грн.</i>	<i>Частка за результатами 2023 року, %</i>
Будівництво	221,60	382,4	91,3	0,71
Видобувна промисловість	12,00	7,6	0	0,04
Легка промисловість	0,00	1,5	0	0,00
Машинобудування	26,70	0	0	0,09
Металургія	87,00	7	0	0,28
Сільське господарство	302,20	68,2	26,7	0,96
Сфера послуг	5504,90	1121,20	738,3	17,55
Транспорт	245,00	0,7	50	0,78
Харчова промисловість	154,60	92	105	0,49
Хімічна промисловість	0,00	54,9	0	0,00
Інші	24809,0	15151,80	15541,50	79,1
Разом	31363,20	16887,30	16552,80	100,00

Джерело: розроблено автором за даними: [28]

Проводячи аналіз даних табл. 2.2 можна визначити, що у 2020-2023 рр. має місце переважання внутрішнього факторингу над міжнародним, і зменшення оборотів здійснення факторингу в Україні. За досліджуваний період обсяг міжнародного факторингу скоротився на 99,3% [30,31].

Станом на 01.01 2020 року ліцензії на надання факторингових послуг мали 641 компанія. Багато з компаній поєднували факторингові операції з наданням таких послуг як лізинг, кредитування, надання гарантій та ін. Компаніями було укладено договорів про факторингові послуги на 56,5 млн.

грн. протягом 2019 року. Якщо порівнювати дані то на 8,10% більше кількості договорів у 2019 році ніж за аналогічний 2018 р. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Обсяги факторингу в Україні за період 2020-2023 рр.

Показники	Роки				Відхилення 2019/2023 рр., %
	2020	2021	2022	2023	
Внутрішній факторинг, млн. євро	1325	1021	432	294	-77
Міжнародний факторинг, млн. євро	15	14	1	1	-99,3
Всього, млн. євро	1340	1035	442	295	-77,9

Джерело: розроблено автором за даними: [31]

Ринок факторингу був одним із найбільших небанківських фінансових ринків за обсягом наданих послуг на кінець 2020 року. Факторинг використовувався фінансовими установами, які користувалися послугами факторингових компаній з метою відступлення проблемної заборгованості за кредитами.

Світовий ринок факторингових послуг перевищує трильйон євро. свого обсягу. При цьому 70% припадає на Європу. Обсяг послуг факторингу в країнах Європи становить до 10% їх ВВП. Найбільші обсяги факторингових операцій виконують компанії Великобританії, США, Франції, Італії та Німеччини.

Оскільки основними гравцями на українському ринку факторингу є комерційні банки то найбільшу частку цього ринку займав ПУМБ в 2021 році у 56% із портфелем в 3,5 млрд грн. На другому місці Банк Восток з часткою ринку 9% і портфелем 571 млн грн. ТАСкомбанк з часткою ринку 6,0% і портфелем майже 400 млн грн. Наступними по сходинці це ОТП, і Райффайзен Банк вони займали частку ринку у 5,0% та портфелем з факторингу близько 300 млн грн [34].

Минулий 2021 рік для ринку факторингу в Україні був достатньо успішним. Портфель факторингових послуг по всій банківській системі на

кінець 2021 року становив 6,2 млрд грн. Це на 2,5 млрд грн або 67% більше, ніж у 2020 році. [10].

Ринок факторингу в Україні залишається малим, попри позитивну динаміку. В Україні за даними FCI, обсяг факторингу становив лише близько 0.18% ВВП у 2021 році. Так, як у Польщі за аналогічний період показник сягнув близько 11,0% ВВП або 62 864 млн євро [10].

Досліджуючи економічний стан компаній України він показує, що у січні-вересні 2023 року відбувалося значне зростання дебіторської заборгованості. Так, за звітний період поточна дебіторська заборгованість зросла на 25,1 % і склало 96,7 млрд. грн. У 2022 році зростання дебіторської заборгованості зросло на 18,5 % і складало 59,3 млрд. грн. У січні-вересні 2023 року відбулося зростання поточної дебіторської заборгованості від факторингових послуг на 149,7 % від загальної суми зростання за увесь 2022 рік [10].

Також, спостерігається значне зростання простроченої поточної дебіторської заборгованості по галузям на 7,40% і дорівнювало 4,4 млрд. грн. за січень-вересень 2023 року. У минулому 2022 році цей показник зменшився на 9,30% і дорівнював 6,4 млрд. грн.

Загальна сума не платежів у загальній сумі поточної дебіторської заборгованості по факторинговим послугам становила 13,30% у 2023 році а в 2022 році він становив 16,60%. Тобто спостерігається зниження у 2023 році на 3,30% відсоткових пунктів. Суми найбільших неплатежів зберігалася в переробній промисловості, а саме 62,3% від усієї поточної заборгованості по промисловості [10,29].

Таким чином, для підприємств України залишається проблема з пошуку альтернативного джерела фінансування, окрім овердрафту і кредитів банку, поповнення оборотних коштів і зниження ризику безнадійних боргів.

2.2. Оцінка ефективності управління факторингових операцій АТ КБ «ПриватБанк»

Аналіз факторингових послуг відбувається з визначення загального обсягу активних операцій банку. Такі операції відносять до високоліквідних, а тому відносять до високоризикованих. Оскільки ставки за такими операціями на 2—3% вищі, ніж за кредитами, які надаються позичальникам.

Значення факторингових операцій у діяльності комерційного банку визначається за допомогою таких показників [17,18]:

- Частка факторингових операцій у загальній сумі активних операцій комерційного банку.
- Обсяг факторингових операцій на 1 грн капіталу.
- Обсяг факторингових операцій на 1 грн статутного капіталу.
- Рівень отримання дебіторської заборгованості.

Використаємо показник питомої ваги факторингу для аналізу факторингової активності за формулою:

$$I_{\text{фактор}} = \frac{\text{Вкладення у факторингові операції (рахунки 2030,2037,2038,2039)}}{\text{Активи банку}}$$

$$I_{\text{фактор}} 2022 = 2,000 / 548\,900 = 3,64;$$

$$I_{\text{фактор}} 2023 = 1,464 / 591\,180 = 2,48.$$

Розмір факторингових операцій розраховується діленням залишків на суму капіталу-брутто або на суму статутного капіталу на початок або кінець періоду.

Визначаємо розмір факторингових операцій [17,18]:

Розмір факторингових послуг на 1 грн. капіталу, коп.

$$\text{Фо.к.} 2022 = 5,00 / 31464 = 1,59;$$

$$\text{Фо.к.} 2023 = 4,88 / 54529 = 8,95;$$

Розмір факторингових послуг на 1 грн. статутного капіталу, коп.

[17,18]:

$$\Phi o.статут.2022 = 5,00/206060 = 2,42;$$

$$\Phi o.статут.2023 = 4,88/206060 = 2,37.$$

Визначаємо рівень купівлі дебіторської заборгованості. Визначається як співвідношення суми яка перерахована фактором постачальнику за торгівельною операцією до первісно пред'явленою платниками.[17,18]:

$$Дз2022 = (2,000/6,000) * 100 = 33,3\%;$$

$$Дз2023 = (1,464/5,000) * 100 = 29,3\%.$$

Проведемо аналіз факторингової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.3). [21,23].

Таблиця 2.3

Аналіз факторингової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023

рр.

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
1. Факторингові кредити, млн. грн.	2,000	1,461	-0,539	-26,95
2. Активи банку, всього, млн. грн.	278048	309723	31675	11,39
3. Капітал банку, млн. грн.	31464	54529	23065	73,3
4. Статутний капітал банку, млн. грн.	206060	206060	-	-
5. Питома вага факторингових операцій в активах банку, %	3,64	2,48	-1,16	×
6. Розмір факторингових операцій на 1 грн. капіталу, коп.	1,59	8,95	7,36	×
7. Розмір факторингових операцій на 1 грн. статутного капіталу	2,42	2,37	-0,05	×

Джерело; розроблено автором

Аналіз даних табл. 2.3 показує, що факторингові операції в активах займають незначну вагу в банку, а їх рівень мав тенденцію до зниження. У 2022 році їх питома вага в активах банку становила 3,64%, а у 2023 році вона знизилася до 2,48%, тобто зменшилася на 1,16 процентних пункти.

За іншим показником обсягом факторингових операцій на 1 грн капіталу спостерігалась тенденція збільшення. Обсяг капіталу за факторинговими операціями в базисному періоді становив 1,59 шагів, а в звітному періоді — 8,95 шагів, тобто відбулося збільшення на 7,36 шагів.

За показником обсягу статутного капіталу на кінець 2023 року спостерігається тенденція до зменшення на 2,37 коп. або на -0,05 коп в порівнянні з 2022 роком. аналіз дозволяє зробити висновок, що ПриватБанк проводив обережну політику до надання факторингових послуг.

Наступним етапом аналізу у Приватбанку є динаміка та рух факторингових операцій.

Аналіз динаміки та руху здійснюємо за допомогою наступних показників (табл. 2.4) [17,18]: Абсолютний приріст факторингових кредитів; темп зростання факторингових операцій; темп приросту факторингових операцій.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки факторингових операцій АТ КБ «ПриваБанк»

Показники	2022 р.	2023 р.	абсолютний приріст	темп зростання	темп приросту
Факторингові кредити, млн. грн.	2,000	1,461	-0,539	73,050	-26,95

Джерело; розроблено автором

За аналізований період абсолютний приріст факторингових кредитів становив -0,539 тис. грн, що свідчить про скорочення факторингової діяльності банку на -26,95%. Таким чином, темп зростання факторингових операцій становив 73,05%.

Причини скорочення діяльності, щодо факторингових послуг можна встановити за допомогою аналізу оборотів дебіторів та кредиторів використовуючи аналітичні розрахунки (табл. 2.4) [17,18].

Далі розраховуються коефіцієнти, дані в млн. грн.:

Коефіцієнт надання факторингових кредитів:

$$K_{\text{над.фактор.}} = \frac{\text{Надані факторингові кредити}}{\text{Залишок факторингових кредитів на кінець періоду}};$$

$$K_{\text{над.фактор.}} 2022 = 2,0 / 3,419 = 0,58;$$

$$K_{\text{над.фактор.}} 2023 = 1,464 / 3,544 = 0,41.$$

Коефіцієнт повернення факторингових кредитів:

$$K_{\text{пов.фактор.}} = \frac{\text{Суми, відшкодовані платниками}}{\text{Залишок факторингових кредитів на початок періоду}};$$

$$K_{\text{пов.фактор.}} 2022 = 1,581 / 3,0 = 0,53;$$

$$K_{\text{пов.фактор.}} 2023 = 1,920 / 4,0 = 0,48.$$

Аналіз руху факторингових кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 рр. у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз руху факторингових кредитів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 рр.

Показники	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення
1. Факторингові кредити на початок періоду	3,0	4,0	1,0
2. Факторингові кредити надані, млн. грн.	2,0	1,464	-0,54
3. Суми, відшкодовані платниками, млн. грн.	1,581	1,920	0,34
4. Факторингові кредити на кінець періоду, млн. грн.	3,419	3,544	0,13
5. Співвідношення дебетових та кредитових оборотів за факторингом	0,46	1,32	0,86
6. Коефіцієнт надання факторингових кредитів	0,58	0,41	-0,17
7. Коефіцієнт повернення факторингових кредитів	0,53	0,48	-0,05

Джерело; розроблено автором

З проведеного аналізу видно, що ПриватБанк скорочував обсяги факторингових послуг. Оскільки у базовому періоді коефіцієнт факторингових кредитів дорівнював 0,57, а вже в звітному періоді спостерігається тенденція до зниження на 0,41, тобто на 0,17. Також

розрахунки показали погіршення стану, щодо повернення сум які були вкладені у факторинг. Так, коефіцієнт повернення сум за факторингом у звітному 2023 році становив 0,48 (48,0%) проти 0,53 (53,0%) до базового періоду, таке зниження відбулося майже у 1,35 рази. Аналіз даних свідчить про високий ризик операцій з факторингом, що змусило ПриватБанк скорочувати їх обсяг.

2.3. Аналіз ризикованості факторингових операцій в АТ КБ ПриватБанк

Високий рівень фінансового ризику впливає на стан кредитних та інших ризиків і є важливими макроекономічними факторами.

Тому, формування резервів за факторинговими операціями мають свої особливості які враховують тільки строк їх погашення. Факторингові операції поділяють за наступними видами ризику рис. 2.1.

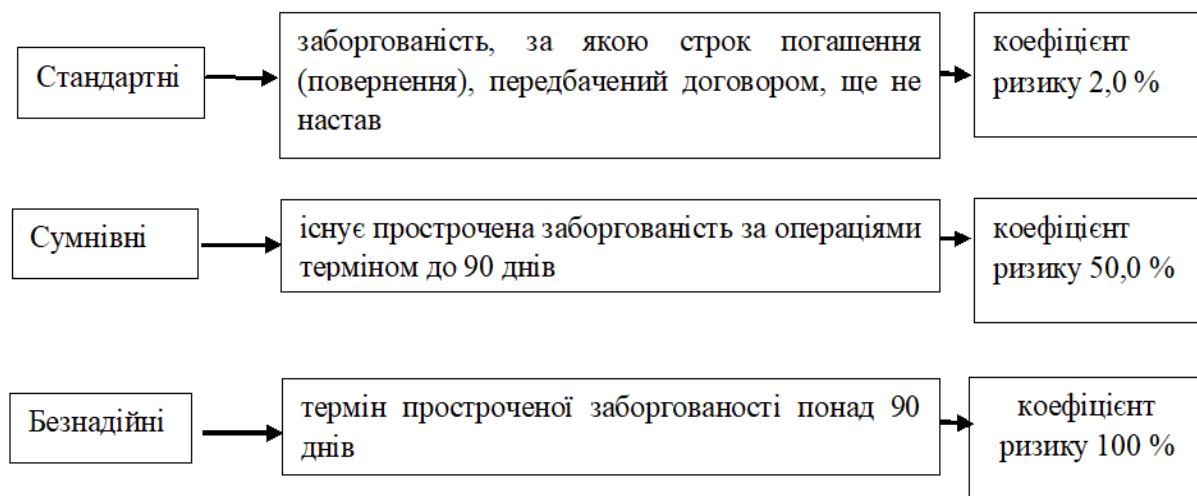

Рис. 2.1. Види ризиків за факторинговими операціями

Джерело: розроблено автором

Для оцінювання якості портфеля факторингових кредитів з позиції ризику використовують такі коефіцієнти [17,18]:

$$\text{коефіцієнт якості} = \frac{\text{Факторингові кредити, зважені за ступенем ризику}}{\text{Факторингові кредити, всього}}$$

$$K_{\text{якості}}^{2022} = 0,425 / 3,419 = 0,12; K_{\text{якості}}^{2023} = 0,92 / 3,544 = 0,26.$$

Питома вага безнадійних факторингових кредитів = (Безнадійні факторингові кредити) / (Факторингові кредити всього)

Питома вага безн. фактор. кред. 2022 = 0,119/3,419 = 0,035;

Питома вага безн. фактор. кред. 2023 = 0,524/3,544 = 0,15.

Питома вага проблемних факторингових кредитів = (Прострочені факторингові кредити) / (Факторингові кредити всього)

Питома вага пробл. фактор. кред. 2022 = 0,5/3,419 = 0,14;

Питома вага пробл. фактор. кред. 2023 = 0,7/3,544 = 0,20.

Розраховані коефіцієнти доводять про тенденцію зниження якості портфеля факторингових кредитів. Так у 2022 році цей показник дорівнював 14,0%, а у 2023 році його значення зросло до 20,0%

На базі отриманих результатів складено портфель факторингових операцій ПриватБанк (табл. 2.6) [17,18].

Таблиця 2.6

Портфель факторингових кредитів АТ КБ «ПриватБанк»

Групи ризику факторингових кредитів	2022 р.			2023 р.		
	Сума факторингових позик, млн. грн.	Коефіцієнт ризику, %	Сума факторингових кредитів, зважених на ризик, млн. грн.	Сума факторингових позик, млн. грн.	Коефіцієнт ризику, %	Сума факторингових кредитів, зважених на ризик, млн. грн.
Стандартні	2,800	2	0,056	2,320	2	0,046
Сумнівні	0,5	50	0,25	0,7	50	0,35
Безнадійні	0,119	100	0,119	0,524	100	0,524
Усього	3,419		0,425	3,544		0,92

Джерело; розроблено автором

Розрахункові показники якості портфеля факторингових кредитів наведено у табл. 2.7.

Дані таблиці свідчать про значне зниження якості кредитного портфелю ПриватБанк. Отримані результати вказують на підвищений ризик щодо факторингових операцій. Оскільки частка безнадійних кредитів за факторингом зросла з 3,50% до 15,0%, тобто можна констатувати збільшення в чотири рази.

Таблиця 2.7

Аналіз якості портфеля факторингових кредитів з погляду ризику АТ КБ «ПриватБанк» [17,18].

Показники	2022 р.	2023 р.	Відхилення
Коефіцієнт якості портфеля факторингових кредитів	12,0	26,0	14,0
Питома вага безнадійних кредитів у загальній сумі факторингових кредитів, %	3,5	15,0	11,5
Питома вага проблемних (прострочених) факторингових кредитів, %	14,0	20,0	6,0

Джерело; розроблено автором

Наступним розраховуємо рівень доходності факторингових операцій за формулою:

$$\text{Доходність}_{\text{фактор}} = \frac{\text{Дохід від факторингових операцій}}{\text{Сума, що перерахована фактор – банком на опл. розр. докум.}}$$

Відповідно за даними звіту ПриватБанк проведемо аналіз факторингових послуг строком на шістдесят днів. Аналіз наведених даних показує, що Приватбанк знижує діяльність за факторингом оскільки вони не займають провідне місце в балансі банку. Але слід визнати, що факторингові операції є вигідними для банку, тому що вони отримували частку доходів від 2,8%, а це доводить про високу рентабельність від цих операцій. Позиція банку направлена на високу ризикованість від факторингових операцій, а це може бути значні збитки.

На протязі 2023 року Приватбанк не збільшував статутний капітал і його розмір становив 206,060 млрд. грн. також в цьому періоді банк не потребував в докапіталізації [18].

Також у 2023 році Приватбанк продемонстрував темпи зростання своєї ресурсної бази. Кошти клієнтів та їх обсяг за результатами на початок року були збільшені на 8,89% це відповідало 18,866 млрд. грн, а станом на кінець року складали 231 млрд. грн. [18].

Заборгованість за кредитами клієнтів банку зросла на 30,8% до 50,0 млн. грн. що складає 18,0% чистих активів. готівкові кошти банку дорівнювали 27,360 млрд. грн. що являє 9,9% чистих активів [18].

Регулятивний капітал банку складав 19,5 млрд. шагів. Цей показник значно перевищує вимоги Національного банку України у розмірі 200 млн. грн. таким чином банк мав значний запас регулятивного капіталу і повністю виконував норматив Н1 у 2023 році [18].

Відносно показника нормативу адекватності регулятивного капіталу то на 01.04. 2023 року від являв 17,0% що показує збільшення на 7,0% п.п. за встановлений НБУ, але у 2022 році цей показник складав на 3,0 п.п. більше ніж за поточний 2023 рік.

Щодо ліквідності банку, то норматив миттєвої перевищував норматив НБУ на 24 п.п., норматив поточної ліквідності на 102,0 п.п., норматив короткострокової ліквідності на 38,0 п.п. Таким чином, можна зробити висновок, що банк залишався абсолютно ліквідним за період що аналізується.

Показники фінансової стійкості Приватбанку за 2020-2023 рр. надано у табл. 2.8.

Алгоритм показників, що характеризують фінансову стійкість банку:

Визначаємо коефіцієнт надійності, як співвідношення власного капіталу (К) до залучених коштів (Зк):

$$K_n = \frac{K}{Z_k}$$

Дані для розрахунку у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Дані Баланс АТ КБ «ПриватБанк», млн. грн.

Показники	2020	2021	2022	2023
Власний капітал	52825	66615	57789	84846
Зобов'язання	329 700	334 681	482 807	595 162

Джерело; [15,16,17,18]

$$K_{n2020} = 52825/329\,700 = 0,16;$$

$$K_{n2021} = 66615/334\,681 = 0,20;$$

$$K_{\kappa 2022} = 57789 / 482\,807 = 0,12;$$

$$K_{\kappa 2019} = 84846 / 595\,162 = 0,14.$$

Отримані коефіцієнти показують залежність банку від коштів які були залучені. Так, станом на 30.12.2020 р. становив 16,0 %, на 30.12.2021 р. підвищився до 20,0%, 30.12.2022 до 12,0% та на звітний 2023 рік до 14,0%. Динаміка до зростання показника у 2023 році свідчить про низьку надійність банку та високий ступінь вразливості щодо зовнішніх впливів.

Розраховуємо коефіцієнт фінансового важеля (дані для розрахунку у табл. 2.8).

$$K_{\phi\phi} = \frac{Z_{\kappa}}{K}$$

$$K_{\kappa 2020} = 329\,700 / 52825 = 6,24;$$

$$K_{\kappa 2021} = 334\,681 / 66615 = 5,02;$$

$$K_{\kappa 2022} = 482\,807 / 57789 = 8,35;$$

$$K_{\kappa 2019} = 595\,162 / 84846 = 7,01.$$

Коефіцієнт фінансового важеля – за максимально допустимого співвідношення 1 : 20 становив у 2020 р., 6:24, у 2021 р., 5:0,2, у 2022 - 8:24 та у звітний 2023 рік 7:0,1. Такі результати аналізу свідчать, що банком була підвищена активність відносно залучених коштів на грошовому ринку (рис. 2.2).

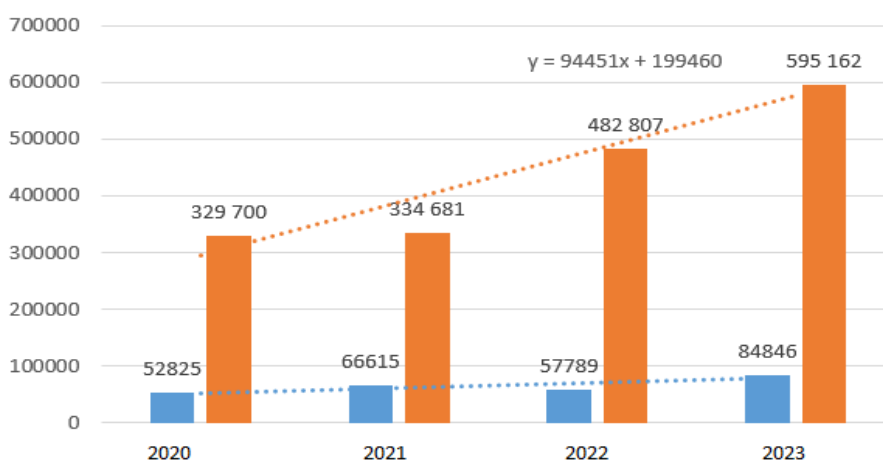

Рис. 2.2. Динаміка співвідношення зобов'язань до капіталу

ПриватБанк

Джерело; розроблено автором

Значення коефіцієнтів свідчить про підвищення ділової активності банку, але про погіршення його фінансової стабільності.

Наступним показником є рентабельність активів банку.

*Рентабельність активів (ROAA) = Чистий прибуток (Чистий збиток) / Середньорічна сума активів * 100%*

Рентабельність активів₂₀₁₉ ROAA = 4,3;

Рентабельність активів₂₀₂₀ ROAA = 7,9;

Рентабельність активів₂₀₂₁ ROAA = 7,2;

Рентабельність активів₂₀₂₂ ROAA = 8,8;

Рентабельність активів₂₀₂₃ ROAA = 6,3.

Згідно отриманих показників побудовано графік рентабельності активів (ROAA) банку на рис. 2.3.

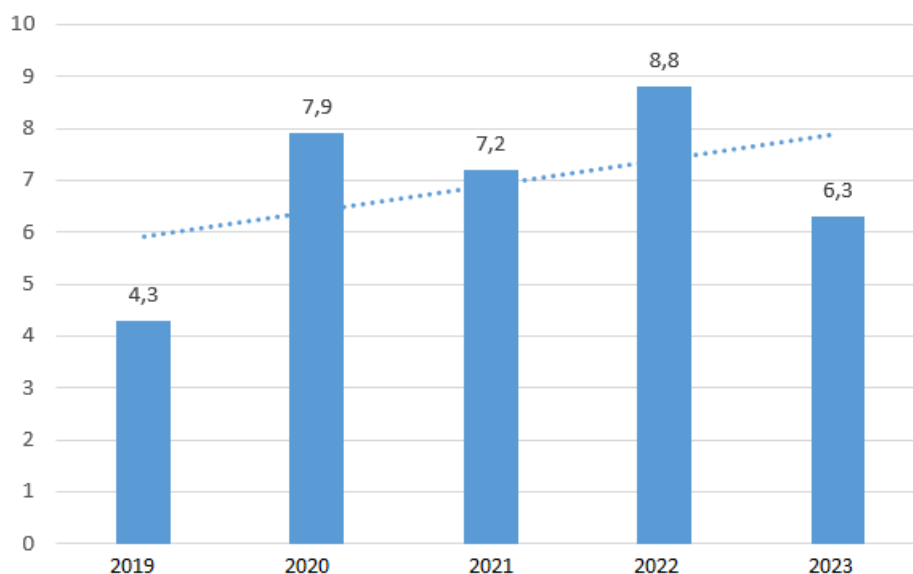

Рис. 2.3. Динаміка рентабельності активів ROAA ПриватБанк

Джерело; розроблено автором

Розраховані значення доводять, що отриманий банком чистий дохід на кожну гривню використаних активів мав тенденцію до підвищення за період, що досліджується. Такий результат слід визнати позитивним в діяльності банку. Факторами такого результату є зниження збитковості та ефективного

використання оборотних активів банком. Діяльність банку відзначаємо як ефективною в період 2019-2023 рр.

Рентабельність власного капіталу $ROAE = \text{Чистий прибуток (Чистий збиток)} / \text{Середньорічна сума вартості балансового капіталу} * 100\%$

Рентабельність $ROAE_{2020} = 75,8\%$;

Рентабельність $ROAE_{2021} = 46,7\%$;

Рентабельність $ROAE_{2022} = 58,2\%$;

Рентабельність $ROAE_{2023} = 48,6\%$.

Згідно отриманих показників побудовано графік рентабельності власного капіталу ($ROAE$) ПриватБанк на рис. 2.4.

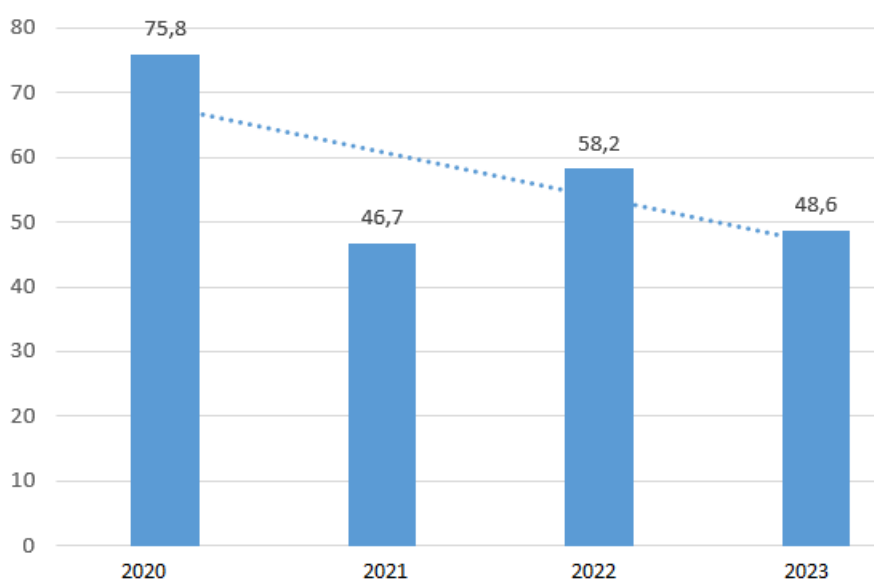

Рис. 2.4. Динаміка рентабельності власного капіталу ($ROAE$)

ПриватБанк

Джерело; розроблено автором

Результати коефіцієнтів рентабельності капіталу доводять тенденцію до зниження, тобто можна зробити висновок, що ефективність використання власного капіталу знижується і високий рівень доходності пов'язується з ризиком за 2019-2023 рр.

Розраховуємо чисту процентну маржу:

$$\text{ЧПМ} = (\text{ПД} - \text{ПВ}) / A * 100$$

$\text{ЧПМ}_{2020} = 7,9\%$;

$$ЧПМ_{2021} = 7,4\%;$$

$$ЧПМ_{2022} = 8,7\%;$$

$$ЧПМ_{2023} = 9,8\%.$$

Динаміка чистої процентної маржі на рис. 2.5.

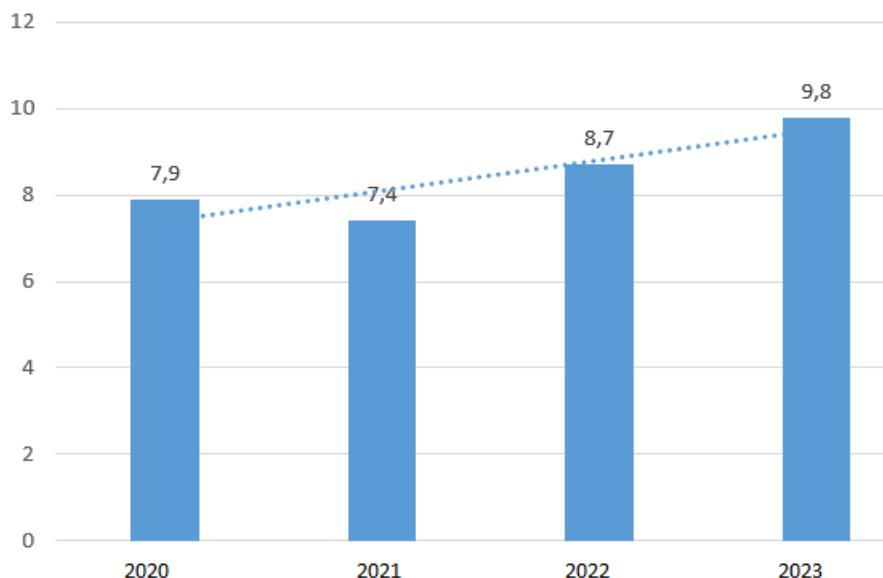

Рис. 2.5. Динаміка чистої процентної маржі ПриватБанку

Джерело; розроблено автором

Згідно отриманих результатів можа зробити висновки, що банк отримував процентний прибуток у: 2020 році 7,9%, 2021 році 7,4%, у 2022р 8,7% та 2023 р. показники покращилися, чиста процентна маржа дорівнювала прибуток 9,8% банк був прибутковим.

Таке збільшення процентної маржі сигналізує про стійкий фінансовий стан банку. Основними причинами збільшення процентної маржі є: подорожчання ресурсів; збільшення питомої ваги дохідних активів у загальному їх обсязі; виважена процентна політика.

Для оцінки фінансової стійкості банки використовують *коефіцієнт мультиплікатора капіталу*:

$$K_{mk} = \frac{\text{Активи}}{\text{Статутний капітал}}$$

Дані для розрахунку у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Дані Баланс АТ КБ «ПраватБанк», млн. грн.

Показники	2020	2021	2022	2023
Активи	382525	401296	540596	680008
Статутний капітал	206 060	206 060	206 060	206 060

Джерело; [15,16,17,18]

$$K_{mk2020} = 382525 / 206\,060 = 1,85;$$

$$K_{mk2021} = 401296 / 206\,060 = 1,95;$$

$$K_{mk2022} = 540596 / 206\,060 = 2,62;$$

$$K_{mk2023} = 680008 / 206\,060 = 3,3.$$

Наведені показники рівня покриття активів банку акціонерним капіталом аналізуємо в динаміці рис. 2.14.

Збільшення показників позитивно характеризує ефективність використання власного капіталу банку, особливо за звітний 2023 рік.

Це свідчить, про наявність тенденцій підвищення використання «потужностей» із залучення їх з акціонерного капіталу, та вказує що банк у 2023 році порівнюючи з попередніми поліпшив менеджмент власного капіталу.

Динаміка покриття активів банку акціонерним капіталом АТ КБ «ПраватБанк» (див. рис. 2.6).

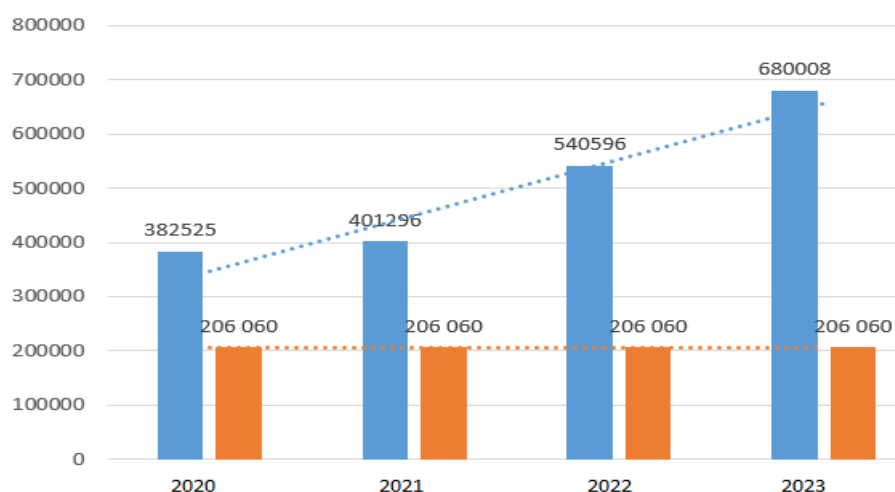

**Рис. 2.6. Динаміка покриття активів банку акціонерним капіталом
АТ КБ «ПраватБанк»**

Джерело; розроблено автором

Розраховуємо коефіцієнт автономії за формулою:

$$Ka = \text{Власний капітал} / \text{Валюта балансу}$$

Дані для розрахунку у табл. 2.10 [22, 24].

Таблиця 2.10

Дані Баланс АТ КБ «ПриватБанк»

Показники	2020	2021	2022	2023
Власний капітал, млн. грн.	52825	66615	57789	84846
Валюта балансу, млн. грн.	382525	401296	540596	680008

Джерело; [15,16,17,18]

$$Ka_{2020} = 52825/382525=0,14;$$

$$Ka_{2021} = 66615/401296=0,16;$$

$$Ka_{2022} = 57789/540596=0,10;$$

$$Ka_{2023} = 84846/680008 = 0,12.$$

Так, згідно отриманих результатів, робимо висновки, що у 2020-2023 рр. банк мав можливість фінансувати свої активи за рахунок власного капіталу, але якщо порівнювати з періодом 2020-2021 рр. показник знизився у 2022 році на 6,0% та у 2023 році підвищився на 2,0%

У цілому ризик факторингу можна визначити як ризик невиконання фінансових зобов'язань покупцем за товарним кредитом, наданим продавцем – клієнтом фактор.

Висновки до розділу 2.

1. Станом на 2021-2023 зафіксовано такі тенденції, що внутрішній факторинг переважає над міжнародним, а оборот факторингу в Україні знижується. Обсяг міжнародного факторингу скоротився на 99,3%.

2. Станом на 2021-2023 зафіксовано такі тенденції, що внутрішній факторинг переважає над міжнародним, а оборот факторингу в Україні

знижується. Осяг міжнародного факторингу скоротився на 99,0% за період, що досліджувався.

3. Проведений аналіз щодо, оцінки ефективності факторингових послуг у банку свідчить про те, що банк зменшував їх обсяги. Так на початку 2023 року коефіцієнт кредитних факторингових операцій становив 58,0% а на кінець цього ж року 41,0% тобто зменшився на 17,0%. Також спостерігається і погіршення повернення факторингових кредитів 48,0% проти 53,0% у звітному році. Це свідчить про високий ризик даних операцій, що примусило АТ КБ «ПриватБанк» зменшити їх обсяг.

4. Проведений аналіз в банку щодо ризикових факторингових послуг свідчить про те, що у його портфелі обсяг прострочених кредитів зросла до 21,0% і на початок дорівнювала 13,9% від усіх кредитів.

5. На протязі 2023 року Приватбанк не збільшував статутний капітал і його розмір становив 206,060 млрд. грн. також в цьому періоді банк не потребував в докапіталізації.

6. Також у 2023 році Приватбанк продемонстрував темпи зростання своєї ресурсної бази. Кошти клієнтів та їх обсяг за результатами на початок року були збільшені на 8,89% це відповідало 18,866 млрд. грн, а станом на кінець року складали 231 млрд. грн.

7. Розраховані значення доводять, що отриманий банком чистий дохід на кожную гривню використаних активів мав тенденцію до підвищення за період, що досліджується. Такий результат слід визнати позитивним в діяльності банку. Факторами такого результату є зниження збитковості та ефективного використання оборотних активів банком. Діяльність банку відзначаємо як ефективною в період 2019-2023 рр.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В БАНКАХ УКРАЇНИ

3.1. Проблеми розвитку ринку факторингових операцій в Україні

Розвиток ринку факторингових операцій має наступні проблеми:

- банком використовуються оцінка потенційних клієнтів ідентичних кредитуванню;
- банки можуть здійснювати фінансування факторингу без таких послуг як: страхування ризиків, управління дебіторською заборгованістю тобто відбувається як класичний факторинг. Така практика суперечить світовій у факторингових послугах [11].

Розглянемо накопиченні проблеми [10,11]:

Вважається, що для розвитку факторингу такого, як торговий необхідно відділити його від такої діяльності з купівлі проблемного боргу з дисконтом з метою її подальшого стягнення.

Розглянемо чинники які впливають на розвиток класичного факторингу та стримують його розвиток рис. 3.1.

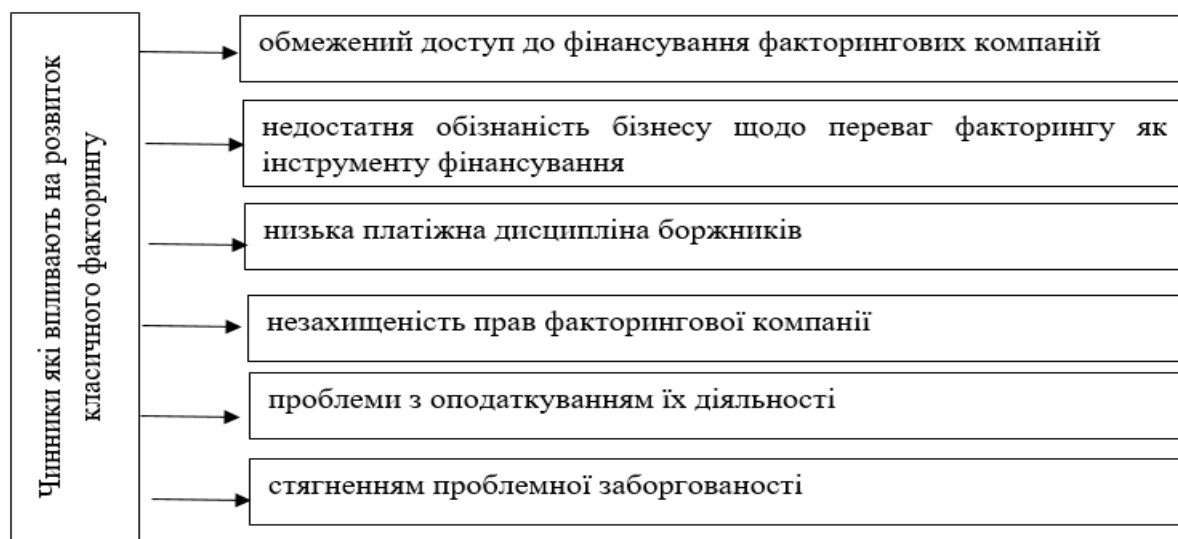

Рис. 3.1. Чинники які впливають на розвиток класичного факторингу

Джерело: розроблено автором

Правова невизначеність. Недосконале законодавство, щодо практики компаній, які вчиняють відступлення боргу, вимушені організовувати через факторингові компанії або здійснювати через відступлення за номіналом для мінімізації фінансових ризиків. Це спотворює ціноутворення та призводить до збільшення обсягів факторингу. Правова невизначеність є однією з наслідків не розуміння сутності торгового факторингу та відмінностей від колекторських фірм. Значна кількість потенційних клієнтів та бізнесу не вбачають користування торгового факторингу, такого як ефективного способу. у фінансуванні своєї діяльності.

2. *Проблеми залучення фінансування.* Джерела фінансування для факторингових компаній обмежує законодавство. Згідно закону дозволяється залучати кошти від акціонерів, установ, субординованого боргу, емісії облігацій. Також, обмеження доступу до фінансування є одним із факторів який може гальмувати покращення класичного факторингу. Таке обмеження в коштах факторингових компаній стримує їх використання у фінансовій діяльності продавців.

3. *Невідповідальна поведінка проблемної заборгованості під час її стягнення.* Деякі факторингові та колекторські компанії, які працюють за договорами, порушують права боржників під час стягнення їх проблемної заборгованості. Така поведінка факторингових компаній та колекторів є протизаконною, це спричинено відсутністю відповідного регулювання. тобто регулювання має бути спрямованим на попередження здійснення кредиторами дій, які можуть порушувати права дебіторів.

4. *Забюрократизованість входу на ринок.* Значно збільшує час виходу нефінансових компаній на фондовий ринок, це адміністративні перепони. Оскільки компанії мають пройти декілька процедур а саме:

- реєстрація компанії у Держреєстрі;
- отримання ліцензії в державному реєстрі;
- отримання ліцензії для кожної фінансової послуги від НКФП та НБУ.

Ця процедура допуску на ринок є надто складною та обтяжливою.

Причинами необхідності використання факторингу в Україні є [10]:

1. Недосконалість оборотних коштів - полягає у необхідності вдосконалення фінансового менеджменту та фінансуванні.
2. Платіжна система - полягає у необхідності покращенні якості планування фінансових потоків. Покращенні сервісу факторингу, а саме робота з дебіторами та адміністрування дебіторської заборгованості.
3. Потреба в укріпленні позиції на ринку - полягає у необхідності підтримки темпів росту продажів та змінні політики збуту.

3.2. Обґрунтування моделі регулювання факторингової діяльності

Модель регулювання факторингової діяльності має мету створити умови для стабільного та збалансованого зростання факторингового ринку в Україні. Головніше те що дана модель дозволить врегулювати діяльність колекторських та фінансових компаній відповідно до правил пристойної поведінки у взаємовідносинах з клієнтами та дебіторами [39].

Щоб досягнути такої мети Національним банком було запропонована оновлену систему регулювання рис. 3.2.

НБУ вважає недоцільним прийняття окремого законодавства щодо факторингових компаній, оскільки їхня діяльність не пов'язана із залученням коштів населення як є незначним ризиком для стійкої фінансової системи.

Регулювання такої діяльності має здійснюватися з урахуванням інших ризиків які є низькими у фінансових послугах, наприклад такі як фінансовий лізинг або ломбардна діяльність [40].

У сфері регулювання НБУ спирається на кращі світові практики та рекомендації консультантів ТФС що фінансується Агентством США.

Розглянемо концепцію з ліцензування запропонованою НБУ[38]:

1. Спочатку видається ліцензія на здійснення діяльності з надання фінансових послуг. Одночасно інформація про компанію внесеться до реєстру

фінансових установ. Ліцензування та реєстрація заявника об'єднані в одну процедуру, що значно спрощує процес ліцензування.

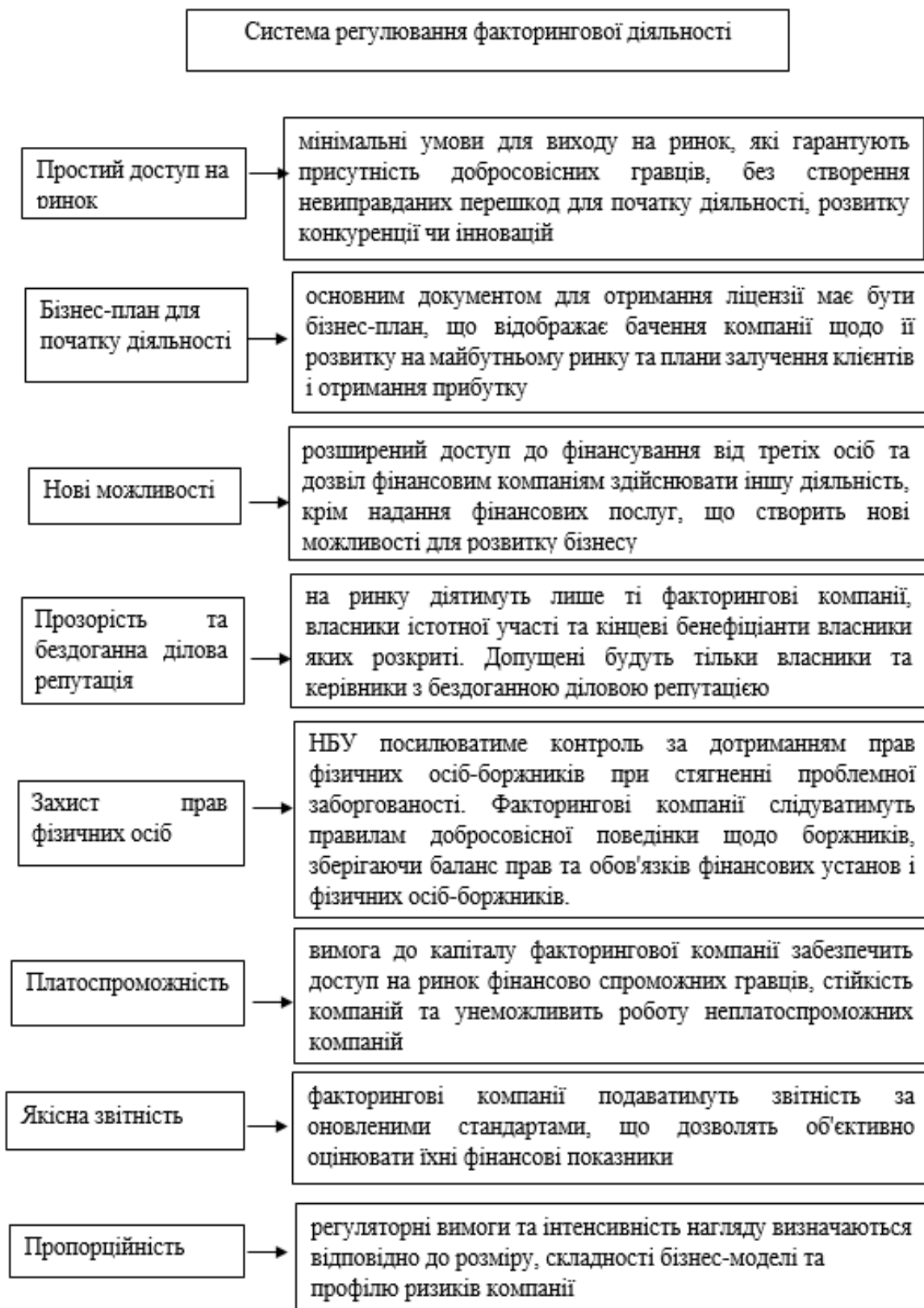

Рис. 3.2. Система регулювання факторингової діяльності

Джерело: розроблено автором за даними [39]

2. Заявниками буде отримана єдина ліцензія за надання фінансових послуг. Отримання такої ліцензії дозволить учасникам факторингових операцій обирати всі важливі або необхідні послуги в залежності від обраною ними бізнес-моделі.

Факторингові компанії зможуть поєднувати свою фінансову діяльність з наданням певних допоміжних послуг та операцій (наприклад, лізинг майна, консалтингові послуги тощо). НБУ буде враховувати ризиковість таких послуг та встановлювати додаткові вимоги або надавати гарантії для з урахуванням доцільності обмеження кола осіб які взяли на себе зобов'язання з надання гарантій.

Ліцензійні вимоги можуть стати більш жорсткими, якщо заявник вирішить надавати фінансові послуги, такі як грошові перекази або валютнообмінні операції. Факторингові компанії також зможуть поєднувати свою діяльність з деякими іншими секторами. Зокрема, факторингові компанії зможуть надавати послуги в комплексі які пов'язані з факторингом, а саме [37]:

- облік грошових вимог;
- гарантії, щодо виконання зобов'язань дебітора за борговими вимогами продавців товарів або послуг. Та здійснювати платіж за дорученням постачальників у разі пред'явлення ним боргових вимог.
- допомога роботи з дебіторами.

Також факторинговим компаніям надається право здійснювати арбітражну діяльність відносно факторингових операцій до будь яких фінансових установ але за винятком фінансування.

НБУ перевірятиме відповідність заявника таким ключовим елементам, незалежні від видів послуг які він надає (рис. 3.3).

Вимоги до структури власності. Є з однією з ключових вимог є те що факторингові компанії мають повідомляти Національному банку про будь-які зміни у своїй структурі власності відповідно до встановлених процедур.

НБУ матиме ефективний засіб щоб перевірити достовірність та прозорість власної структури фактора. НБУ матиме підстави вважати, що

структура власності є непрозорою або що ділова репутація власника є під сумнівом. Регулятор може вжити заходів.

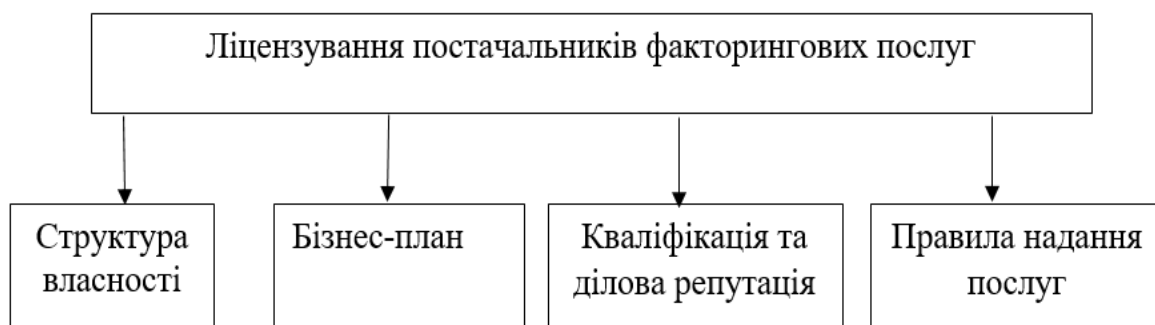

Рис. 3.3. Елементи ліцензування постачальників факторингу

Джерело: розроблено автором

Вимоги до фінансових-планів. Як обов'язкова умова для видачі ліцензії, НБУ оцінює бізнес-план факторингової компанії. Метою такої оцінки є з'ясування того, чи має засновник достатньо власних коштів або чи здатен він залучити додаткові кошти для реалізації своєї бізнес-моделі, а також перевірка здатності заявника досягти запланованої кількості клієнтів, доходів та інших цільових показників.

НБУ здійснює оцінку фінансового-плану відносно його життєвого циклу. Фінансовий-план має містити реалістичну інформацію щодо тривалості стабільного стану компанії та чи буде мати усі можливості залишатися платоспроможною або ліквідною.

Доступ до фінансування. Одним із ключових залишається питання для небанківських установ відносно збільшення доступу до фінансування від третіх осіб [38].

У майбутньому джерела фінансування будуть розширені в міру становлення ринку; головна мета НБУ - запобігти шахрайським діям, що маскуються під депозити, та іншим видам незаконної діяльності зі збору коштів населення без дозволу.

Нагляд НБУ вважає за доцільне встановити єдиний пруденційний норматив для факторингових компаній [28].

Факторинговим компаніям буде дозволено отримати доступність до фінансування рис. 3.4:

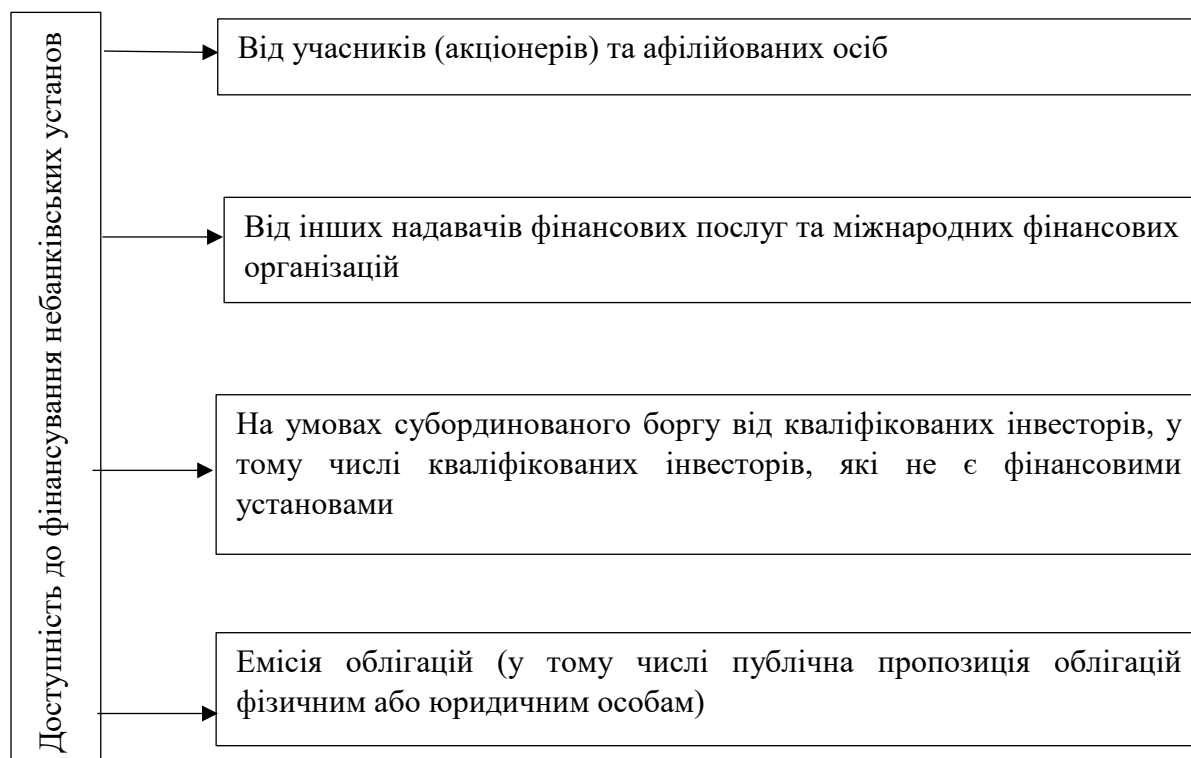

Рис. 3.4. Джерела фінансування факторинговим компаніям

Джерело: розроблено автором

НБУ не вважає за потрібне встановлювати додаткові регуляторні вимоги до факторингових компаній. Винятком можуть бути випадки, коли факторингова компанія надає фінансові послуги, такі як обмін валют або грошові перекази без відкриття рахунку.

Якщо факторингова компанія є частиною банківської або фінансової групи, до неї застосовується додаткове регулювання на рівні групи (консолідований нагляд) для забезпечення стабільного фінансового стану системи та обмеження спільних ризиків.

Контроль за ринковою поведінкою. При здійсненні нагляду за факторинговими компаніями Національний банк приділятиме увагу контролю

за ринковою поведінкою. Зокрема, він буде забезпечувати дотримання таких критеріїв та вимог (табл. 3.1) [39].

Таблиця 3.1

Контроль за ринковою поведінкою НБУ

<i>Захист прав клієнтів, в т.ч. дотримання стандартів надання послуг та вимог до їх реклами</i>	<i>Забезпечення прозорості та розкриття інформації</i>	<i>Забезпечення бездоганної ділової репутації власників та керівників</i>
Протидія антиконкурентній діяльності	Протидія зловживанням та протиправній діяльності	Контроль за реалізацією своїх повноважень СРО

Джерело: розроблено автором за даними [39]

Як зазначалося вище, недобросовісне відношення колекторських компаній, що працюють через або за участю факторингових компаній, у процесі вимагання проблемної заборгованості спричиняє до порушення прав боржника та пов'язаних з ним осіб.

НБУ усуватиме правову невизначеність щодо режимів відступлення права вимоги та факторингу, включаючи передачу дебіторської заборгованості зі знишкою через відступлення права вимоги. У майбутньому такі передачі можуть здійснюватися від імені нефінансових установ. [38].

Для відповідності найкращим міжнародним практикам НБУ пропонує ввести доцільним реєстр колекторських компаній які працюють згідно договорів по комісії та доручення. Ці компанії будуть мати можливість надавати можливість стігувати проблемну заборгованість з третіх осіб тільки після реєстрації в НБУ [38].

Також, НБУ планує встановити відповідні вимоги до колекторських компаній та оформлення договорів між фінансовими установами та ними. При умовах якщо ці договори передбачають порядок за контролем фінансових установ. Фінансові компанії повинні мати внутрішнє положення колекторських фірм про співпрацю, а також нести серйозність за несанкціоновану або протиправну діяльність колекторів по відношенню до позичальників.

Факторингові компанії зможуть купувати проблемну заборгованість, а також надавати послуги колекторами для третіх осіб [38].

3.3. Удосконалення моделі регулювання факторингової діяльності в банках

Факторингова діяльність в банках є важливим інструментом кредитного ринку, який дозволяє банкам передавати ризики кредитного портфеля третім особам. Однак, регулювання цієї діяльності потребує постійного удосконалення, щоб забезпечити стабільність фінансової системи та захист інтересів учасників ринку.

Основні аспекти удосконалення моделі регулювання факторингової діяльності в банках можуть включати:

1. Збільшення прозорості: Введення більш строгих вимог до довідливості та відкритості діяльності факторингових компаній.
2. Покращення стандартів капіталів: Забезпечення достатнього капіталу для факторингових компаній, щоб вони могли витримувати потенційні збитки.
3. Розробка нових правил ризик-менеджменту: Впровадження нових методів оцінки та управління ризиками, пов'язаними з факторингом.
4. Підвищення кваліфікації персоналу: Підвищення рівня кваліфікації співробітників, які займаються факторинговою діяльністю, щоб вони могли ефективно впроваджувати нові стандарти та методи.
5. Міжнародне співробітництво: Обмін досвідом та найкращими практиками європейськими країнами для покращення регулювання факторингової діяльності.

Ці заходи можуть допомогти зробити факторингову діяльність більш безпечною та ефективною, це, покращить стабільність фінансової системи в цілому.

Регулювання ризиками у факторингу важливе для забезпечення стабільності та безпеки фінансових ринків. Основні аспекти регулювання включають:

1. Регулювання кредитного ризику: Встановлення максимальних рівнів кредитного ризику, які факторингові компанії можуть приймати.

2. Запаси на забезпечення: Вимоги до збереження певних запасів на забезпечення для покриття можливих збитків.

3. Диверсифікація портфеля: Вимоги до диверсифікації портфеля ризиків, щоб зменшити вплив втрат від одного клієнта або сектору.

4. Звітність та прозорість: Вимоги до регулярного звітності та прозорості діяльності факторингових компаній.

Ці заходи спрямовані на забезпечення стабільності фінансових ринків та захист інтересів усіх учасників фінансових операцій.

Механізм регулювання ризиками у факторингу включає кілька ключових елементів:

1. Оцінка кредитоспроможності: Перед тим, як надати кредит, факторингова компанія оцінює кредитоспроможність підприємства, яке надає факторинговий кредит.

2. Розподіл ризиків: Факторингова компанія розподіляє ризики між собою та підприємством, яке надає кредит. Це забезпечує захист факторингової компанії від невиконання зобов'язань.

3. Забезпечення: Факторингова компанія може вимагати забезпечення (наприклад, зобов'язання забезпечення) для додаткового захисту від ризиків.

4. Моніторинг та управління: Після надання кредиту факторингова компанія моніторить стан платежів та фінансового стану підприємства, щоб своєчасно виявити можливі ризики та вжити заходів для їх мінімізації.

Ці механізми допомагають забезпечити стабільність та безпеку у факторинговій діяльності.

У факторингу існує кілька ефективних методів регулювання ризиками. Ось деякі з них:

1. Аналіз кредитоспроможності: Оцінка кредитоспроможності клієнтів перед укладенням угоди. Це дозволяє ідентифікувати потенційно ризикових клієнтів.

2. Вимоги до забезпечення: Запит надання забезпечення (наприклад, гарантії або застави), що забезпечує додаткову безпеку для факторингової компанії.

3. Ліміти кредитування: Встановлення максимальних лімітів на обсяг фінансування для окремих клієнтів або груп клієнтів.

4. Моніторинг та звітність: Постійний моніторинг фінансового стану клієнтів і вчасне реагування на зміни, а також регулярна звітність щодо стану кредитного портфеля.

5. Диверсифікація портфеля: Розподіл ризиків шляхом фінансування різних клієнтів з різних секторів економіки.

6. Використання страхових продуктів: Залучення страхових компаній для страхування кредитних ризиків.

Ці методи допомагають мінімізувати ризики у факторинговій діяльності та забезпечити стабільність фінансових операцій.

В факторингу існують кілька методів попередження ризиків, які допомагають зменшити можливість неповаги з боку підприємців та забезпечити стабільність фінансових операцій. Ось деякі з них:

1. Ретейлінг: Використання ретейлінгових договорів, які дозволяють факторинговій компанії взяти на себе відповідальність за збільшення обсягів продажів [26].

2. Кредитні рейтинги: Оцінка кредитоспроможності підприємців за допомогою кредитних рейтингів, що допомагає визначити ризики.

3. Договірні умови: Встановлення чітких умов у договорах, що включають пункти про відповідальність за неповагу.

4. Моніторинг та аналіз: Постійний моніторинг та аналіз фінансового стану підприємців для своєчасного виявлення ризиків.

5. Страхування: Використання страхових полісів для захисту від можливих збитків.

Ці методи допомагають факторинговим компаніям зменшити ризики та забезпечити стабільність фінансових операцій.

Факторингова діяльність має різні види ризиків, які на стабільність факторингових компаній та їхніх клієнтів. Ось основні види ризиків у факторингу:

1. Кредитний ризик: - що клієнт не виконає свої зобов'язання щодо повернення коштів або платежів. Один з важливих ризиків у факторинговій діяльності.

2. Операційний ризик: Ризики, пов'язані з внутрішніми процесами, системами та персоналом факторингової компанії. Це можуть бути помилки в документації, технічні збої або шахрайство.

3. Ринковий ризик: Ризики, що виникають внаслідок зміни ринкових умов, коливання процентних ставок, обмінних курсів або вартості активів.

4. Ліквідний ризик: Ризик того, що факторингова компанія не зможе вчасно відповісти на свої зобов'язання щодо виплат або платежів через недостатню ліквідність.

Кожен з цих ризиків потребує окремої уваги та управління для стабільної та ефективної факторингової діяльності.

Попередження різних типів ризиків у факторингу потребує комплексного підходу та використання різних методів. Ось як можна попередити кредитний, ринковий та ліквідний ризики [46]:

Кредитний ризик:

1. Оцінка кредитоспроможності: Перед укладенням угоди ретельно оцінювати кредитоспроможність клієнтів, використовуючи фінансові звіти, кредитні історії та інші інструменти.

2. Встановлення лімітів кредитування: Встановлювати максимальні ліміти на обсяг фінансування для окремих клієнтів або груп клієнтів.

3. Забезпечення: Вимагати надання забезпечення (застави або гарантії), яке може бути використане у випадку неповернення кредиту.

4. Моніторинг платежів: Постійно відстежувати стан платежів та своєчасно реагувати на можливі затримки або невиконання зобов'язань.

Ринковий ризик:

1. Хеджування: Використання фінансових інструментів, таких як ф'ючерси та опціони, для хеджування ринкових ризиків.
2. Диверсифікація активів: Розподіляти інвестиції між різними активами, щоб зменшити вплив ринкових коливань на загальний портфель.
3. Аналіз ринкових умов: Постійно аналізувати ринкові умови та прогнозувати можливі зміни, щоб своєчасно коригувати стратегії.
4. Використання професійних порад: Консультуватися з фінансовими аналітиками та експертами для прийняття обґрунтованих рішень щодо інвестування.

Ліквідний ризик:

1. Планування ліквідності: Розробити стратегію управління ліквідністю, яка включає прогнозування грошових потоків та резервування коштів на випадок непередбачених витрат.
2. Забезпечення доступу до кредитних ліній: Мати доступ до кредитних ліній або інших джерел фінансування, які бути використані в разі потреби.
3. Моніторинг ліквідності: Постійно відстежувати стан ліквідності та своєчасно реагувати на можливі проблеми.
4. Оптимізація розрахунків: Встановлювати оптимальні терміни розрахунків з клієнтами та постачальниками, щоб забезпечити постійний приплив грошових коштів.

Ці методи допоможуть попередити різні типи ризиків у факторингу та забезпечити стабільність і ефективність фінансових операцій.

Очікуваний позитивний ефект від попередження ризиків у факторингу. Попередження ризиків у факторингу може мати кілька позитивних ефектів, які сприяють стабільності та ефективності фінансової діяльності:

1. Зниження ймовірності збитків: допомагає зменшити втрати від неповернення кредитів та інших фінансових зобов'язань це якісне управління ризиками

2. Підвищення довіри: Клієнти та партнери будуть більше довіряти факторинговій компанії, якщо вона демонструє здатність якісно управляти ризиками.

3. Покращення ліквідності: Уникнення ризиків сприяє збереженню ліквідності факторингової компанії, що дозволяє їй вчасно втілювати свої фінансові зобов'язання.

4. Зростання репутації: Успішне управління ризиками зміцнює репутацію факторингової компанії на ринку, що може приваблювати свіжих клієнтів та партнерів.

5. Ефективне використання ресурсів: Попередження ризиків дозволяє оптимізувати використання фінансових та людських ресурсів, що добродіяти підвищенню ефективності діяльності.

6. Стабільність фінансової системи: Зниження ризиків у факторингу сприяє загальній стабільності фінансової системи, що є важливим фактором для економічного зростання.

7. Зростання доходів: Мінімізація ризиків дозволяє збільшити доходи факторингової компанії, оскільки зменшуються витрати на покриття збитків.

Ці позитивні ефекти сприяють розвитку та стабільності факторингової діяльності, а також покращують фінансові результати компаній, що займаються факторингом.

Пропонуємо шляхи щодо ефективного управління ризиками у факторингових операціях. Покращення таких шляхів є важливим кроком для підвищення стабільності та ефективності діяльності компаній. Ось кілька шляхів, які можуть допомогти у цьому процесі:

1. Впровадження сучасних технологій:

- Використання спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу ризиків та моніторингу фінансових потоків в режимі реального часу.
- Впровадження системи автоматизації процесів, яка допомагає звести до мінімуму помилки та покращити ефективність операцій.

2. Підвищення кваліфікації персоналу:

- Регулярні тренінги та навчання для співробітників, щоб вони мали актуальні знання про новітні методи управління ризиками.

- Проведення семінарів і воркшопів з метою обміну досвідом та найкращими практиками.

3. Розробка ефективних внутрішніх політик:

- Створення чітких внутрішніх політик та процедур для оцінки і управління ризиками.

- Встановлення чітких критеріїв оцінки кредитоспроможності клієнтів та умов надання кредитів.

4. Використання зовнішніх консультантів:

- Співпраця з професійними консультантами та експертами з керування ризиками для отримання обґрунтованих рекомендацій та розробки стратегій.

- Використання результатів незалежних аудитів для виявлення слабких місць в системі управління ризиками.

5. Диверсифікація ризиків:

- Розподіл кредитного портфеля між різними секторами та клієнтами, щоб знизити залежність від одного джерела ризиків.

- Використання різних фінансових інструментів для уникнення ринкових ризиків.

6. Покращення внутрішнього контролю та аудиту:

- Підвищення ефективності внутрішнього контролю та регулярного аудиту для виявлення та запобігання можливих загроз.

- Впровадження системи раннього попередження для своєчасного виявлення потенційних ризиків.

7. Використання страхових продуктів:

- Застосування страхових продуктів для захисту від непередбачених збитків.

- Залучення страхових компаній з метою покриття ризиків які пов'язані з боржниками.

На нашу думку, запропоновані заходи зможуть сприяти покращити в управлінні ризиками у проведенні факторингових послуг та покращити їх стабільність.

Висновки до розділу 3.

1. Управління у факторинговій діяльності ризиками можуть виглядати наступним чином:

- Ефективне управління ризиками є значним для забезпечення стабільності та успішності факторингової діяльності. Впровадження сучасних технологій та автоматизація процесів допомагають зменшити ймовірність настання ризиків.

- Підвищення кваліфікації персоналу та регулярне навчання співробітників дозволяють зберігати актуальні знання та впроваджувати новітні методи менеджменту ризиками. Це сприятиме кращому розумінню та прогнозуванню можливих загроз.

- Розробка ефективних внутрішніх політик та встановлення чітких процедур допомагають структурувати процеси управління ризиками та забезпечують додатковий рівень контролю.

- Диверсифікація ризиків шляхом розподілу кредитного портфеля між різними секторами та клієнтами знижує залежність від одного джерела ризиків та зменшує можливість значних втрат.

- Покращення внутрішнього контролю та аудиту забезпечує своєчасне виявлення і запобігання потенційних загроз, що сприяє стабільності фінансових операцій.

- Використання страхових продуктів для захисту від непередбачених збитків надає додатковий рівень безпеки та допомагає мінімізувати фінансові втрати. Застосування цих заходів допоможе факторинговим компаніям забезпечити стабільність, ефективність та

успішність їхньої діяльності, а також покращити фінансові результати та підвищити рівень довіри клієнтів і партнерів.

2. Попередження ризиків у факторингу має значну роль у забезпеченні стабільності та ефективності фінансової діяльності факторингових компаній.

Це призводить до кількох позитивних ефектів:

- Зниження ймовірності збитків: Ефективне управління ризиками дозволяє значно зменшити втрати від неповернення кредитів та інших фінансових зобов'язань, що підвищує фінансову стійкість компанії.

- Підвищення довіри: Клієнти та партнери будуть більше довіряти факторинговій компанії, яка демонструє здатність ефективно управляти ризиками. Це допомагає залучити нових клієнтів та підтримувати довгострокові партнерські відносини.

- Покращення ліквідності: Уникнення ризиків сприяє збереженню ліквідності факторингової компанії, що дозволяє їй вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання та підтримувати здоровий фінансовий стан.

- Зростання репутації: Успішне управління ризиками зміцнює репутацію факторингової компанії на ринку, роблячи її більш привабливою для клієнтів і партнерів.

- Ефективне використання ресурсів: Попередження ризиків дозволяє оптимізувати використання фінансових та людських ресурсів, що підвищує ефективність операційної діяльності компанії.

- Стабільність фінансової системи: Зниження ризиків у факторингу сприяє загальній стабільності фінансової системи, що очікувано може вплинути впливає на економічне зростання та розвиток ринку.

- Зростання доходів: Мінімізація ризиків дозволяє збільшити доходи факторингової компанії, оскільки зменшуються витрати на покриття збитків, що робить компанію більш прибутковою та конкурентоспроможною.

Застосування заходів попередження ризиків є значущим для досягнення позитивних результатів та забезпечення довгострокового успіху факторингової діяльності.

ВИСНОВКИ

1. Використання факторингу дозволяє прискорити економічне зростання країни за рахунок швидкого фінансування і безперервного здійснення господарської діяльності. У той же час факторинг сприяє використанню гнучких умов оплати (товарний кредит), збільшення продажів, оптимізації балансу, прискоренню оборотності активів і т. д.

2. Розглянуто переваги моделі факторингової діяльності до інших інструментів фінансування. Факторинг має кілька суттєвих переваг порівняно з іншими інструментами фінансування, що робить його привабливим для багатьох підприємств: покращення грошового потоку, зниження кредитного ризику, відсутність додаткових застав, гнучкість, оптимізація використання ресурсів тощо. Ці переваги роблять факторинг привабливим інструментом фінансування для підприємств, що прагнуть підвищити свою фінансову стабільність, ефективність та конкурентоспроможність.

3. Визначено, що фінансові інструменти факторингових операцій мають вплив на бізнес та фінансової системи в цілому. Цінні папери роблять факторингові операції важливим інструментом для підприємств, що прагнуть підвищити свою фінансову стабільність та ефективність.

4. Нормативно-правове регулювання факторингових операцій містить різні законодавчі акти та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність факторингових компаній. Основні з них включають:

- Положення про факторинг - нормативний акт, який регулює деталі факторингової діяльності, включаючи процедури оформлення договорів, порядок виконання факторингових операцій та вимоги до фінансової звітності.

- Правила факторингової діяльності - нормативно-правові акти, які визначають стандарти та вимоги до діяльності факторингових компаній, включаючи вимоги до капіталу, внутрішнього контролю та відповідності факторингових компаній міжнародним стандартам. Ці нормативно-правові

акти спрямовані на забезпечення прозорості, безпеки та ефективності факторингових операцій в Україні.

5. Станом на 2021-2023 зафіксовано такі тенденції, що внутрішній факторинг переважає над міжнародним, а оборот факторингових операцій в Україні в цілому зменшується. За період що досліджувався то обсяг міжнародного факторингу спрощений на 99,3%.

6. Станом на 2021-2023 зафіксовано такі тенденції, що внутрішній факторинг переважає над міжнародним, а оборот факторингу в Україні знижується. Обсяг міжнародного факторингу скоротився на 99,3%.

7. Станом на 2021-2023 зафіксовано такі тенденції, що внутрішній факторинг переважає над міжнародним, а оборот факторингу в Україні знижується. Обсяг міжнародного факторингу скоротився на 99,0% за період, що досліджувався.

8. Проведений аналіз щодо, оцінки ефективності факторингових послуг у банку свідчить про те, що банк зменшував їх обсяги. Так на початку 2023 року коефіцієнт кредитних факторингових операцій становив 58,0% а на кінець цього ж року 41,0% тобто зменшився на 17,0%. Також спостерігається і погіршення повернення факторингових кредитів 48,0% проти 53,0% у звітному році. Це свідчить про високий ризик даних операцій, що примусило АТ КБ «ПриватБанк» зменшити їх обсяг.

9. Проведений аналіз в банку щодо ризикових факторингових послуг свідчить про те, що у його портфелі обсяг прострочених кредитів зросла до 21,0% і на початок дорівнювала 13,9% від усіх кредитів.

10. На протязі 2023 року Приватбанк не збільшував статутний капітал і його розмір становив 206,060 млрд. грн. також в цьому періоді банк не потребував в докапіталізації .

11. Також у 2023 році Приватбанк продемонстрував темпи зростання своєї ресурсної бази. Кошти клієнтів та їх обсяг за результатами на початок року були збільшені на 8,89% це відповідало 18,866 млрд. грн, а станом на кінець року складали 231 млрд. грн.

12. Розраховані значення доводять, що отриманий банком чистий дохід на кожен гривню використаних активів мав тенденцію до підвищення за період, що досліджується. Такий результат слід визнати позитивним в діяльності банку. Факторами такого результату є зниження збитковості та ефективного використання оборотних активів банком. Діяльність банку відзначаємо як ефективною в період 2019-2023 рр.

13. Удосконалено модель регулювання факторингової діяльності в банках яка включає: збільшення прозорості, покращення стандартів капіталів, розробку нових правил ризик-менеджменту, міжнародне співробітництво. ці заходи можуть допомогти зробити факторингову діяльність більш безпечною та ефективною, це покращить стабільність фінансової системи в цілому.

14. Сформована нами класифікація ризиків та застосування заходів їх попередження ризиків є значущим для досягнення позитивних результатів та забезпечення довгострокового успіху факторингової діяльності.

15. Запропоновано заходи щодо регулювання та попередження ризиками у факторингових операціях, які спрямовані на забезпечення стабільності фінансових ринків та захист інтересів усіх учасників фінансових операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціації українських банків.: веб-сайт. URL: <http://www.aub.com.ua>.
2. Вітвіцька І.В. (2020) Проблеми та перспективи розвитку факторингових послуг в Україні / І.В. Вітвіцька. 10.10.2020. URL: <http://udau.edu.ua>.
3. Факторинг. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Факторинг>
4. Гушак Є.В. (2020) Особливості розвитку ринку факторингових послуг в Україні / Є.В. Гушак. URL: <http://www.rusnauka.com>.
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III : веб-сайт. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
6. Кваснікова Г.С. (2020) Сутність та потенціал розвитку факторингу в Україні //Херсонський державний аграрний університет: URL: http://www.rusnauka.com/ONG/Economics/3_kvasnikova.doc.htm.
7. Колодізева С.О. Розвиток ринку факторингових послуг України в умовах європейської інтеграції // Бізнес Інформ. 2019. №. 1. С. 282-287. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rozvitok-rinku-faktoringovih-poslug-ukrayini-v-umovah-evropeyskoyi-integratsiyi>.
8. Конвенція УНІДРУА про міжнародний факторинг: URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_210.
9. Кобилецький В. Р. (2023) Управління факторинговими операціями в банку / Онлайн-журнал «Financial Analysis online» <https://analizua.com/hotovi-roboty/134-upravlinnia-factorynhovymy-operatsiiamy-v-banku-dyplomna-robota>
10. Канцир В. Яким має бути ринок факторингу в Україні та як він може допомогти бізнесу в часи війни? Економіка 20 Липня 2022. <https://voxukraine.org/yakym-maye-buty-rynok-factoryngu-v-ukrayini-ta-yak-vin-mozhe-dopomogty-biznesu-v-chasy-vijny>

11. Майбутнє регулювання ринку факторингу: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_factoring_2020.pdf?v=4
12. Окрема фінансова звітність АТ «Укрсоцбанк»: веб-сайт. URL: <https://www.ukrsotsbank.com/ccfactoring/>
13. Окрема фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль»: веб-сайт URL: <https://www.aval.ua/ru/corporate/finbizn/factoring/>.
14. Річний звіт 31 грудня 2019 року АТ КБ "ПРИВАТБАНК". URL: https://static.privatbank.ua/files/Richnij_zvit_za_2019r.pdf?
15. Окрема проміжна скорочена фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчились 30 вересня 2020 року АТ КБ "ПРИВАТБАНК" URL: <https://static.privatbank.ua/files/Фінансова%20звітність-30102020.pdf>
16. Річний звіт 31 грудня 2021 року АТ КБ "ПРИВАТБАНК" URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf?_gl=1*6ix8k2*_gcl_au*MTUwODA0NjUxOC4xNzMwMjI1MTIx*_ga*ODc4MTc4MDkzLjE3MDk5NzEzMDg.*_ga_C7N2L9YCQ9*MTczMTgzO
17. Окрема проміжна скорочена фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчились 30 вересня 2022 року. АТ КБ "ПРИВАТБАНК" URL: https://static.privatbank.ua/files/PB_SepUkr_2022.09.30_MainForms-signed_all.pdf
18. Окрема проміжна скорочена фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчились 30 вересня 2023 року АТ КБ "ПРИВАТБАНК". URL: https://static.privatbank.ua/files/okrema-zvitnist_31_10_23.pdf
19. Офіційний сайт корпоративного менеджменту. URL: веб-сайт. http://www.cfin.ru/management/finance/payments/currency_risks.shtml. (дата звернення: 28.11.2020).
20. Оновлено довгостроковий кредитний рейтинг АТ КБ «ПРИВАТБАНК» URL: http://my-banks.info/banks_privat_novosti_onovleno-dovgostrokovii-kreditnii-reiting-at-kb-privatbank/ .

21. Огляд ринку. Накопичені проблеми 16.04.2022 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81266214> . 10 (дата звернення: 26.11.2020).

22. Про кредитні спілки від 20.12.2001 № 2908-III (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 15, ст.101.) URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14_3

23. ПОРТРЕТ БАНКУ АТ КБ ПРИВАБАНК URL: <http://plus.bankografo.com/banks/privatbank.html>

24. Переваги та недоліки банківського та небанківського факторингу URL: <http://www.rg.ni/2007/07/17/factoring.html>

25. Скрипник Ю.Ю. Управління і розвиток банківських факторингових операцій в Україні / Ю.Ю. Скрипник, О.В. Марченко // С. 32-35. URL: http://fin.kharkov.ua/docs/conf/dl_2015/materials2014p4.pdf#page=32.

26. Ритейл-Капітал. Факторинг. URL: <http://www.retail-capital.com.ua>.

27. Сутність факторингу, його види та інформаційна база URL: <https://buklib.net/books/25988/>

28. Ринок факторингу: НБУ оприлюднив підходи до майбутнього регулювання 06.05.2020. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100017814-rinok-factoringu-nbu-oprilyudniv-pidkhodi-do-maybutnogo-regulyuvannya>

29. Римар О. (2023) Практика та проблематика регулювання ринку факторингових послуг в Україні. Фінанси, банківська справа та страхування економіка та суспільство__Випуск № 54 / 2023 С.1-6. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2813/2733>

30. Сисоєв О.В. (2019) Моніторинг ринку факторингу в Україні //Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 1 (41) С. 108-113. URL: https://www.researchgate.net/publication/332347926_Monitoring_of_factoring_market_in_Ukraine

31. Українське агентство фінансового розвитку. Ринок факторингових послуг: тенденції розвитку та перспективи URL: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/116.htm.
32. Матіяш П. (2023) Факторинг та факторингові операції: що це і як працює в Україні/ блог. URL: <https://weagro.com.ua/blog/factoryng-ta-factoryngovi-operacziyi-shho-cze-i-yak-praczyuye-v-ukrayini/>
33. Мінфін: підприємці отримали 100 970 пільгових кредитів на близько 350 млрд грн з початку Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_pidpriiemtsi_otrimali_100_970_pilgovikh_kreditiv_na_blizko_350_mlrld_grn_z_pochatku_derzhavnoi_programi_dostupni_krediti_5-7-9-4906
34. Вільчинський В. Що таке факторинг і чи потрібен він в Україні? Fintech Insider Лютого 2023 URL: <https://fintechinsider.com.ua/shho-take-factoryng-i-chy-potriben-vin-v-ukrayini/>
35. Коробкова О. (2021) Економічна правда. Чому розвиток факторингу в Україні – необхідність? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/11/29/680205/>
36. ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту споживачів при врегулюванні простроченої заборгованості (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 24, ст.205) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1953-IX від 14.12.2021} URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-20#Text>
37. Майбутнє регулювання ринку факторингу. НБУ. Київ, 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_factoring_2020.pdf

38. Концепція реформування регулювання факторингу в Україні. НБУ. Київ, 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Концепція_факторинг_2023.pdf?v=10
- Регулювання факторингу в Україні: Нацбанк схвалив Концепцію реформування. Банківська діяльність 23 червня 2023, НБУ. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/220461_regulyuvannya-faktoringu-v-ukrain-natsbank-skhvaliv-kontseptsyu-reformuvannya
39. Кравченко, В. П. Банківські операції : навч. посіб. / В. П. Кравченко, Л. М. Фільштейн ; М-во освіти і науки України, Кіровоград. нац. техн. ун-т. - Кіровоград : РВЛ КНТУ, 336 с. <https://dspace.kntu.kr.ua/items/7b302b26-384b-4540-993a-c0e942deff88>
40. LIGA360 Факторинг: правові аспекти Стаття від 12.11.2024 № №47-48 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/BZ015823>
41. Knowledge guide on factoring regulation and supervision. October 2023. URL: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/2024/knowledge-guide-on-factoring-regulation-and-supervision-ifc-2024.pdf>
42. Douglas W. Arner, Giuliano G. Castellano, and Eriks K. Selga, The Transnational Data Governance Problem, 37 Berkeley Tech. L. J. 623 (2022). URL: <https://btlj.org/wp-content/uploads/2023/04/0001-37-2-Arner-web-4-10.pdf>
43. As of August 2021, the European Commission has recognized the following jurisdictions to provide adequate data protection: Andorra, Argentina, Canada (limited to commercial organizations), Faroe Islands, Guernsey, Israel, Isle of Man, Japan, Jersey, New Zealand, Switzerland, the United Kingdom, and Uruguay. In June 2021, South Korea launched the procedure for recognition. See Adequacy Decisions, EUR. COMM'N, URL: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/adequacydecisions_en (last visited Jan. 5, 2023).
44. Laurens Cerulus, Europe Eyes Privacy Clampdown on China, POLITICO, (Feb. 4, 2019) URL: <https://www.politico.eu/article/european-union-eyes-privacy-clampdown-on-chinasurveillance-huawei/>.

45. Douglas W. Arner, Giuliano G. Castellano, and Eriks K. Selga, Financial Data Governance, 74 Hastings L. J. (2023). URL: https://repository.uclawsf.edu/hastings_law_journal/vol74/iss2/2/

46. World Bank Group (2020), Note 1. Collateral Registry, Secured Transactions Law and Practice, Distributed Ledger Technology & Secured Transactions: Legal, Regulatory and Technological Perspectives - Guidance Notes Series (May 2020). URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/c3df3394-494f-5941-8a49-93c6e2fe236f>

47. For examples of movements away from GAFAM software, see Matt Hanson, China to Ditch All Windows PCs by 2022—Could this Be Linux’s Time to Shine?, TECHRADAR, (Feb. 14, 2020), URL: <https://www.techradar.com/news/china-to-ditch-all-windows-pcs-by-2022-couldthis-be-linuxs-time-to-shine;>

48. Wolf Richter, LEAKED: German Government Warns Key Entities Not To Use Windows 8 Over Links To The NSA, BUS. INSIDER, (Aug. 27, 2013), URL: [https:// www.businessinsider.com/leaked-german-government-warns-key-entities-not-to-usewindows-8--links-the-nsa-2013-8](https://www.businessinsider.com/leaked-german-government-warns-key-entities-not-to-usewindows-8--links-the-nsa-2013-8)

49. Max Roser, Hannah Ritchie & Esteban Ortiz-Ospina, Internet, OUR WORLD IN DATA (2015). URL: <https://ourworldindata.org/internet> (highlighting that by 2005, the United States had seven times more internet users than China).